

SEC

TUIDSCHRIFT
OVER
SAMENLEVING
EN
CRIMINALITEITSPREVENTIE

Verschijnt vier maal per jaar
Juli 1992, 6e jaargang
nummer 3

20

- Crimitrends:
Woninginbraak
- Vijf nominaties voor
Hein Roethof Prijs 1992
- Jongeren en Criminaliteit

92/20

Colofon

SEC is een uitgave van de Directie Criminaliteitspreventie (DCP) van het Ministerie van Justitie, in samenwerking met het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC). Het blad wordt gratis verspreid onder diegenen, die werkzaamheden verrichten op het terrein van de criminaliteitspreventie. Opname van een artikel in het tijdschrift betekent niet dat de inhoud ervan het standpunt van de Minister van Justitie weergeeft.

Redactieraad

M.C. Alblas (DCP), H. van den Broek (VNG), J.J. M. van Dijk (DCP), J.H. Pols (Voorlichting Justitie), Junger-Tas (WODC), I. Passchier (SIBA), Ch. van der Voort (OM), R.M. Walop (Gemeente Haarlem)

Kernredactie

G. van den Bergh (PBC, BiZa), V. Jammers (LBVM), M. Kruissink (WODC), J.J. de Waard (DCP), H.M. Willemse (DCP)

Eindredactie

R.G.H. van Kaam (DCP)

Redactieadres

Ministerie van Justitie, Redactie SEC, DCP (kamer H 927), Postbus 20301, 2500 EH 's-Gravenhage. Telefoon (070) 3 70 65 42 Fax (070) 3 70 79 05.

Abonnementenadministratie

Abonnementen zijn kosteloos en dienen schriftelijk - onder duidelijke vermelding van naam en functie - te worden aangevraagd bij de SEC-redactie (zie boven). (Adres-)wijzigingen dienen - eveneens schriftelijk en vergezeld van adreswikkelt - te worden doorgegeven aan Vierhand BV, administratie SEC, Postbus 1620, 2003 BR Haarlem.

Layout

Frits Jansen/SDU Tappan

Sluitingsdatum kopij

Kopij voor SEC 6-4 (oktober 1992) dient uiterlijk 9 augustus 1992 in het bezit van de redactie te zijn. Ongevraagde kopij kan plaatsing worden geweigerd.

Drukwerk

NV SDU

Aan dit nummer werkten verder mee:

B. Bruins, T. van Dijk, T. Eyken, G. Huijbregts, L. de Jonge, P. Kruize, P. van der Laan, K. Loef, R. Meijer, J. van Osch, G. Riesthuis, J. Schellekens, H. Sprangers (tekeningen) en C. Vermeulen.

Artikelen, bijdragen en/of reacties kunnen in overleg met de redactie worden geplaatst. Tegen overname van artikelen uit dit tijdschrift (mits met duidelijke vermelding van bron en auteur) bestaat geen bezwaar. Toezending van een bewijsnummer wordt op prijs gesteld.

ISSN 0920-5128

Inhoud

Op de voorpagina. De ontwikkelingen van de jeugdcriminaliteit. Wat zijn de verwachtingen over 'de criminelen van morgen'? (Tekening Hans Sprangers). 3

Jongeren. De gemeente Amsterdam is het zat. Nu de zachte aanpak van jeugdige delinquenten geen vruchten af lijkt te werpen, is het straks kiezen of delen. 6

Jongeren. De jeugdcriminaliteit komt straks terecht bij de wijkteams. Daarmee zal een hoeveelheid specialistische kennis definitief verdwijnen. 8

Jongeren. Groepsgedrag kan jongeren in problemen brengen. Een kwestie van verkeerde vrienden of verkeerde vriendschap? Een bijdrage van de Reclassering. 11

Voor de klas. In Nederland is het laatste uniform uit de school wegbezuinigd, in Australië staan agenten full-time voor de klas. 19

Normvervaging. De belangstelling om actie te ondernemen tegen normvervaging is opvallend hoog, zo blijkt uit onderzoek. CDA-stemmers blijven echter afwachtend. 20

Overvallen. April 1992: een gijzeling in een supermarkt kon zonder bloedvergieten worden opgeheven. Lessen trekken uit een overval. 22

Heling. Het succes van een project is vaak afhankelijk van de afspraken die je maakt. Maar wat gebeurt er als politie en Openbaar Ministerie de afspraak verschillend interpreteren? 24

Geld. Voor de bestrijding van de criminaliteit is veel geld nodig. Deskundigen roepen om het hardst om miljoenen en miljarden. 26

Toeristen. De doorsnee Nederlander denkt niet aan criminaliteit als hij in eigen land met vakantie gaat. Toch wordt nog 1 op de 8 slachtoffer. 28

Stedenbanden. Wat zet er zoden aan de dijk als we het over criminaliteitspreventie op stadsniveau hebben: grote conferenties of stedenbanden? In Rotterdam weten ze dat wel. 30

Openbaar vervoer. Als controleur het slachtoffer van agressie. En dan? Vervoersmaatschappij Westnederland springt in de bres voor haar medewerkers. 33

De vaste rubrieken:

Hein Roethof Prijs. De vijf genomineerden voor 1992; op 12 oktober wordt de definitieve winnaar bekend. 14

Crimi-trends. Betekent meer opheldering ook minder inbraken? De doelstellingen van het Openbaar Ministerie getoetst. 16

Netwerk. Is het kabinetsstandpunt ten aanzien van bestuurlijke preventie nu wel of niet vrijblijvend? De tegenwerpingen van het Netwerk. 36

DCP-Documentatie. Een literatuuroverzicht over het thema Criminaliteitspreventie op wijk- en buurtniveau. 39

Achterpagina. De column van SECondant.

De jeugd van tegenwoordig

In 1990 kon op grond van een onderzoek naar jeugdcriminaliteit in dit blad bericht worden dat de gestaag toenemende groei van de jeugdcriminaliteit ten einde leek te zijn. De politiestatistiek en onderzoek onder de Nederlandse jeugd wezen op een dalende trend.

Inmiddels zijn we weer twee jaar verder en de vraag is natuurlijk of die tendens zich heeft voortgezet. Het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum van het ministerie van Justitie heeft deze week opnieuw een onderzoeksrapport over de ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit gepubliceerd, waarin voor het eerst ook een deel over de jeugdbescherming is opgenomen. Hieronder volgen enkele belangrijke conclusies.

door Josine Junger-Tas, Maurits Kruissink en Peter van der Laan

Aan het begin van de jaren tachtig vertoonde het aantal bij de politie bekend geworden minderjarige verdachten een stijgende lijn, om in 1982 een piek te bereiken. Bijna 49.000 minderjarigen zijn in dat jaar wegens een of ander feit (uit voornamelijk het Wetboek van Strafrecht) met de politie in aanraking gekomen; zie tabel 1.

Vanaf dat jaar laten de cijfers een dalende trend zien en anno 1990 ligt het niveau onder dat van 1980. In figuur 1 is deze ontwikkeling in beeld gebracht.

Bij deze cijfers spelen echter ook demografische ontwikkelingen een rol. Zo loopt het aandeel van de minderjarigen in onze samenleving terug: in 1990 lag het aantal jongeren maar liefst 25% lager dan in 1980. Daarmee moet natuurlijk rekening worden gehouden. Daartoe is het aantal minderjarige verdachten *per 100.000 minderjarigen* berekend. In figuur

2 is te zien dat de ontwikkeling dan iets anders verloopt.

De piek in 1982 is nog steeds zichtbaar en van 1986 tot 1988 daalt de criminaliteit. De jaren 1989 en 1990 geven weer een lichte stijging te zien. Over de afgelopen 5 à 6 jaar bezien, kan van een stabilisering worden gesproken.

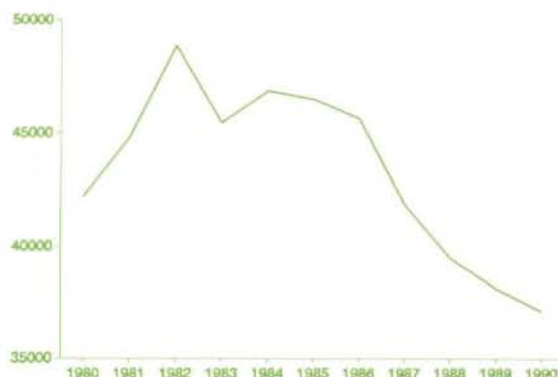
Self-report onderzoek

De voorgaande cijfers zijn afkomstig uit de politiestatistiek en daar is een groot nadeel aan verbonden. Uitsluitend jongeren die op delictpleging zijn betrapt en uiteindelijk met de politie in aanraking komen, zijn in die statistiek terug te vinden. Aangezien veel delictplegers *niet* worden opgepakt, geeft deze gegevensbron slechts een beperkt beeld van de werkelijk gepleegde criminaliteit. Om dit probleem te ondervangen verricht het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) self-reportonderzoek op landelijke schaal. Tweejaarlijks wordt een

Tabel 1 Minderjarige verdachten in de periode 1980-1990, in absolute aantallen

jaar	totaal	index
1980	42.202	100
1981	44.847	106
1982	48.869	116
1983	45.445	108
1984	46.854	111
1985	46.491	110
1986	45.653	108
1987	41.865	99
1988	39.525	94
1989	38.137	90
1990	37.107	88

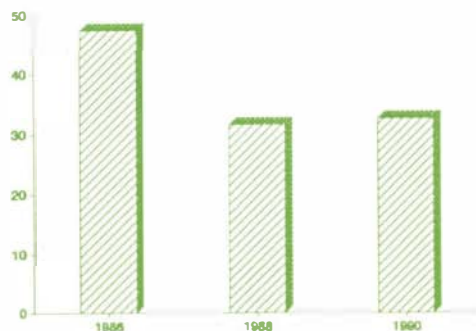
Figuur 1 Minderjarige verdachten in de periode 1980-1990, in absolute aantallen

Figuur 2: Minderjarige verdachten in de periode 1980-1990, per 100.000 minderjarigen

Figuur 3: Self-reportdelinquentie, in percentages

aselecte steekproef van ongeveer 1000 minderjarigen geënquêteerd over het plegen van delinquent gedrag (in jeugdonderzoek in binnen- en buitenland is dit een veel gebruikte methode).

4

Inmiddels is een dergelijke enquête voor de derde keer uitgevoerd. Bezien over het totaal van alle feiten waar in de enquêtes naar is gevraagd, wijzen de resultaten op een stabilisering van de jeugdcriminaliteit. In 1986 lag het aantal jongeren dat in het voorafgaande (school)jaar tenminste één strafbaar feit had gepleegd op 47,4%; twee jaar later lag dat percentage op 31,6 en uit de meest recente enquête komt een percentage van 32,7 naar voren. In **figuur 3** is dit gevisualiseerd.

Aard van de criminaliteit

Natuurlijk is in het onderzoek behalve naar de *omvang* ook naar de *aard* van de jeugdcriminaliteit gekeken. We beginnen weer met de politiestatistiek en bekijken enkele belangrijke categorieën delicten: vermogensfeiten, vernieling en geweldscriminaliteit.

Over de afgelopen 10 jaar bezien heeft steeds ruim 70% van de politiecontacten van minderjarigen betrekking op vermogensfeiten. Dit vormt dus veruit de meest omvangrijke categorie. Vernieling is goed voor respectievelijk $\pm 14\%$ van de geregistreerde verdachten, ongeveer 5% betreft geweldsdelicten.

Markante ontwikkelingen

De ontwikkeling van vermogenscriminaliteit, vernieling en

geweldscriminaliteit zijn in **figuur 4** in absolute cijfers en in **figuur 5** per 100.000 minderjarigen in beeld gebracht.

Volgens de absolute cijfers is de vermogenscriminaliteit sinds 1984 vrij sterk gedaald. Na correctie voor de vergrijzing van onze samenleving, per 100.000 jongeren bekeken, is die daling eveneens terug te vinden. Echter, in 1990 blijkt de vermogenscriminaliteit weer iets te zijn gestegen.

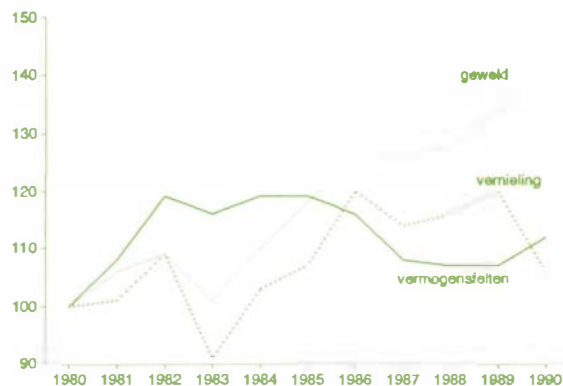
De cijfers betreffende vernieling hebben een nogal grillig verloop waarbij de vrij sterke daling in 1990 opvalt. Dit geldt voor zowel de absolute als de relatieve (per 100.000) cijfers.

De geweldscriminaliteit (dit betreft vooral eenvoudige mishandeling) is sinds 1980 geleidelijk aan gestegen. De cijfers per

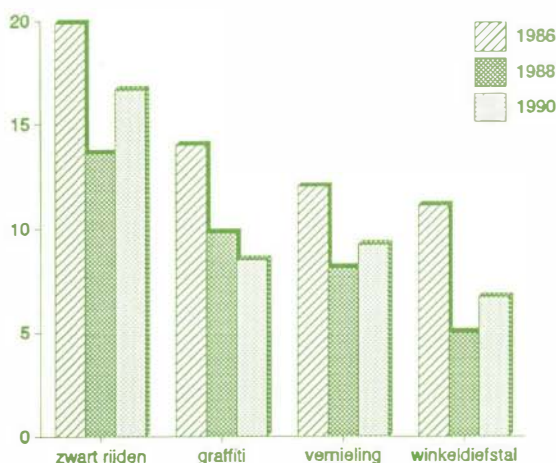
Figuur 4: Ontwikkeling van vermogensfeiten, vernieling en geweld tegen personen, absolute aantallen, geïndexeerd 1980=100

Figuur 5: Ontwikkeling van vermogensfeiten, vernieling en geweld tegen personen, per 100.000 minderjarigen; geïndexeerd 1980=100

Figuur 6: Ontwikkeling van zwartrijden, graffiti, vernieling en winkeldiefstal, in percentages

100.000 jongeren laten over de afgelopen twee jaar zelfs een vrij sterke stijging zien, waarmee het niveau van 1990 45% hoger ligt dan dat van tien jaar geleden.

Tot slot bekijken we op grond van het self-reportmateriaal de ontwikkeling van enkele veelvoorkomende feiten: zwartrijden, graffiti, vernieling en winkeldiefstal (zie **figuur 6**). De meest recente cijfers van alle vier deze feiten vertonen in vergelijking met 1986 een onmiskenbare daling.

Zwartrijden in het openbaar vervoer werd in 1988 door (significant) minder jongeren gerapporteerd dan in 1986, om vervolgens in 1990 weer een toename te vertonen. Het huidige niveau - 16,7% van de Nederlandse jeugd heeft dat in het afgelopen jaar weleens gedaan - ligt echter nog wél (significant) lager dan in 1986. Winkeldiefstal laat hetzelfde beeld zien. Na een sterke daling in 1988 ten opzichte van 1986 (5,0% versus 11,1%), laat dit delict een stijging zien, terwijl het huidige niveau van 6,7% nog wel steeds (significant) onder dat van 1986 ligt. Het aantal graffiteurs wijkt nauwelijks af van de vorige enquête en is daarmee (significant) lager dan in 1986. Hier kan derhalve van een stabilisatie worden gesproken. Precies hetzelfde gaat op voor het

aanrichten van vernielingen. Het aantal jongeren dat zich daar in 1990 volgens eigen opgave aan schuldig maakte, ligt ongeveer even hoog als in 1988 maar toch nog onder het niveau van 1986.

Over het geheel genomen kan worden geconcludeerd dat de jeugdcriminaliteit zich stabiliseert. Hoe de jeugdcriminaliteit zich verder ontwikkelt, zullen we over twee jaar weer zien.

Junger-Tas, J., M. Kruissink en P.H. van der Laan. Ontwikkeling van de jeugdcriminaliteit en de justitiële jeugdbescherming; periode 1980-1990. WODC-serie Onderzoek en Beleid (no 119). Bestellen kan bij Gouda Quint BV: 085-454762.

Respect voor mijn en dijn

"De basis van de opvoeding van kinderen is affectie, maar deze is bepaald niet de enige voorwaarde om de opvoeding ook te laten slagen. Helaas denken veel jaren-zestig-ouders dat dat wél zo is en daarmee zien zij een paar belangrijke dingen over het hoofd. Onderzoek leert dat niet alleen tekorten in affectie tot crimineel gedrag kunnen leiden, maar dat fouten in toezicht houden evenzeer ernstige gevolgen kunnen hebben.

Je mag, denk ik, van ouders verwachten dat zij hun kinderen respect bijbrengen voor het mijn en dijn. Dat is namelijk een kwestie van cultuuroverdracht en dat wordt niet langs natuurlijke weg overgedragen, tenzij je denkt dat de mens van nature goed is, wat-ie naar mijn mening niet is. In een onderzoek dat mijn vakgroep onder Leidse studenten heeft gehouden, bleek al snel dat velen het niet zo nauw namen met de normen en waarden. Dat is bepaald geen gedepriveerde groep en de oorzaak bleek dan ook niet te liggen in een gebrek aan affectie van de ouders, maar in het gebrek aan toezicht houden en ingrijpen door de ouders."

Aldus prof. dr. J.J.M. van Dijk, hoofd Directie Criminaliteitspreventie van het ministerie van Justitie en deeltijd hoogleraar Criminologie aan de Rijksuniversiteit Leiden in reactie op de uitkomst van een onderzoek van het Algemeen Dagblad naar de oorzaak van criminaliteit. Van de ondervraagden in dat onderzoek wijt ruim 28% de hedendaagse criminaliteit aan gebrek aan opvoeding, te vrije opvoeding en normvervalsing. 92% riep vervolgens op tot meer meer aandacht voor het bijbrengen van normbesef in de opvoeding. Volgens Van Dijk toont het AD-onderzoek tevens aan dat het verhaal dat de criminaliteit wel valt op te lossen met meer politie en meer cellen, gelukkig ook in de ogen van de burger is achterhaald. (Bron: de Justitiekraant)

Kiezen of delen

De gemeente Amsterdam is het nu écht zat. Geïnspireerd door het straatjunkenproject, dat volgens dezelfde methode werkt, worden jongeren in het westelijke stadsdeel die het criminele pad zijn opgegaan per 1 januari 1993 voor een harde keuze gesteld: óf aan de slag met een opleiding, óf direct worden bestraft voor de overtreiding. Aanleiding voor deze ommezwaai in de aanpak van jeugdige criminelen is de constatering dat eerdere plannen in die sfeer niet of nauwelijks soelaas boden. Gelijktijdig gaat een zogenaamd Perspectiefproject van start, dat zich volledig richt op Marokkaanse jongeren.

6

door Ron van Kaam

"Het aanbod dat we de jongeren doen, is zeer eenvoudig", verklaarde de Amsterdamse wethouder voor Sociale Zaken en Sociale Vernieuwing Ada Wildekamp bij de presentatie van de plannen onomwonden. 'Je gaat aan het werk, of - terug - naar school, of je wordt direct bestraft voor de overtreiding die je hebt begaan. Meer smaken hebben we niet.'

Voorlopig zullen alleen jongeren in Amsterdam-West onder het nieuwe regime komen te vallen. De problemen met jongeren zijn in dat stadsdeel namelijk het grootst. In westelijk Amsterdam lopen naar schatting een kleine tweeduizend jongeren rond in de leeftijd van 14 tot 18

Zo'n 2000 jongeren in Amsterdam-west hebben een aanzienlijk achterstand hebben opgelopen op het gebied van scholing en werk. Bij betrappping op crimineel gedrag volgt het aanbod: aan het werk, of - terug - naar school, of je wordt direct bestraft voor de overtreiding.

jaar, die een aanzienlijk achterstand hebben opgelopen op het gebied van scholing en werk. Velen vertonen crimineel gedrag. Bijna driekwart van deze groep is van Marokkaanse afkomst, de overige jongeren komen van de Nederlandse Antillen, Turkije en Nederland.

Spijbelen, rondhangen, een laag inkomen leiden niet zelden tot het plegen van kleine en grote vergrijpen. Generatie-, cultuur- en opvoedingsconflicten en het ontbreken van privacy (eigen kamer, eigen buurthuis) drijven vooral jongeren uit allochtone gezinnen de straat op. De processen die vervolgens in groepen jongeren plaatsvinden, maken de kans op het afglijden naar onverschillig en crimineel gedrag steeds maar groter.

Niet doormodderen

'We blijven niet doormodderen,' zo verklaarde Wildekamp de ommezwaai van de weinig succesvolle, 'zachte' aanpak van de afgelopen jaren. Volgens de wethouder hebben de eerdere plannen niets uitgehaald, omdat ze in de meeste gevallen op vrijwillige basis waren. Daar komt dus nu een einde aan. Jongeren

die zich onttrekken aan de leerplicht of het criminele pad op gaan, worden gedurende zes weken intensief begeleid door een speciaal interventieteam, dat is samengesteld uit vijf Marokkaanse en vijf Nederlandse medewerkers. Het interventieteam heeft een hoge status gekregen: voordrachten van dit team krijgen voorrang bij het onderwijs en het JeugdWerkGarantieplan. De Amsterdamse gemeenteraad heeft voor de komende jaren een bedrag van ongeveer drie miljoen gulden uitgetrokken, waarmee in eerste instantie per jaar zo'n 200 jongeren kunnen worden geholpen.

Over de plannen is in ruime mate overleg gevoerd met politie en justitie, waarmee uiteindelijk afspraken konden worden

gemaakt. Zo zal de jongere, die tijdens de zesweekse begeleiding toch weer terugvalt in zijn oude gedrag, direct met strafrechtelijke sancties worden geconfronteerd. Ook met organisaties op het gebied van het maatschappelijk werk, arbeidsbemiddeling en onderwijs zijn afspraken gemaakt. Om versnippering van de aanpak te voorkomen en op naleving van

Gerard Wessel/HH

dringt' van G. van den Bergh in SEC 5-4, oktober 1991). Dit richt zich op uitsluitend Marokkaanse jongeren tussen de 10 en 17 jaar en heeft tot doel sociale achterstanden tegen te gaan. Het project tracht ook te voorkomen dat jongeren voortijdig de school verlaten, omdat de ervaring leert dat deze voortijdige schoolverlaters snel kunnen afglijden naar een min of meer crimineel bestaan. De gemeenteraad heeft hiervoor een bedrag van ruim anderhalf miljoen gulden beschikbaar gesteld (waarvan een half miljoen komt van het ministerie van Binnenlandse Zaken). Het moet voldoende zijn om gedurende een periode van drie jaar per jaar 80 jongeren te helpen. De uitvoering is in handen van een werkgroep, bestaande uit vier Marokkanen, die hun 'klantjes' krijgen doorverwezen door Marokkaanse organisaties, de Raad voor de Kinderbescherming, de politie, leerplichtambtenaren en eventueel de school zelf.

Taboe

Amsterdam steekt met dit project behoorlijk zijn nek uit. Nog maar een paar jaar geleden rustte op het in één zin noemen van 'criminaliteit' en 'Marokkanen' een absoluut taboe, zeker in de grote steden. De verontwaardiging over uitgelekte hoofdstedelijke nota's als zouden Marokkaanse jongeren een onevenredig hoog aandeel hebben in de straatcriminaliteit in die stad, en ook de constatering van onderzoekers van het WODC dat 1 op de drie Marokkaanse jongeren in de grote steden al minstens één maal in aanraking is geweest met politie en justitie, liggen wat dat betreft nog vers in het geheugen.

Ook in die periode is gepleit voor een veel hardere aanpak van met name Marokkaanse jongeren, omdat zij geen enkele notie zouden hebben van het Nederlandse normen- en waardepatroon. Het gebrek hieraan is volgens de Rotterdamse criminoloog

Hoefnagels deels te wijten aan het feit dat de Nederlandse overheid de migranten in vroeger jaren liefdevol heeft 'doodgeknuffeld', terwijl deze mensen een veel krachtiger benadering hadden verwacht. Het merendeel van de Noordafrikanen is opgevoed met de uitgangspunten 'wie niet werkt, zal ook niet eten' en wie een overtreding of misdrijf begaat, ontloopt zijn gerechte straf niet. Een andere visie op deze uitgangspunten leidde niet zelden tot groot onbegrip bij migranten uit die gebieden, laat staan dat zij de Nederlandse visie aan hun kinderen hebben doorgegeven.

Gespannen voet

Juist deze verschillen in rechtsopvatting vormden de voedingsbodem voor het plan om criminele allochtonen op een andere - dat wil zeggen: meer op het oorspronkelijk rechtsgevoel toegesneden manier aan te pakken. Dat staat echter op gespannen voet met het rechtsbeginsel dat elk zich legaal in Nederland bevindend persoon recht heeft op dezelfde justitiële bejegening. Vooral het Amsterdams Centrum Buitlanders (ACB) en het Landelijk Bureau Racismebestrijding (LBR) hebben in het verleden niet nagelaten daar talloze malen op te wijzen. Maar ook hier lijkt zich een kentering in denkwijzen voor te doen. Stond het ACB voorheen vrijwel altijd vooraan als in zijn ogen de belangen van migranten werden geschaad, nu is men overwegend positief over het Amsterdamse plan van selectieve aanpak, blijkens een artikel in het Algemeen Dagblad van enkele weken geleden.

Oud-LBR medewerker drs Chan Choenni, tegenwoordig werkzaam bij de Rijksuniversiteit Utrecht, bepleitte in maart van dit jaar tijdens een overleg tussen minister Dales en diverse bij dit onderwerp betrokken organisaties - dus nog voordat het Amsterdamse plan werd gelanceerd - een hardere aanpak van allochtone

de gemaakte afspraken toe te zien, is een zogenaamde regie-groep in het leven geroepen. Daarin hebben de betrokken wethouders zitting, onder voorzitterschap van burgemeester Ed. van Thijn. Wethouder Wildekamp wilde bij de presentatie van de plannen nog niet teveel op de werkzaamheden van deze regie-groep vooruitlopen, maar zij liet wel doorschemeren dat betrokken instanties bij het niet-nakomen van afspraken, wat haar betreft in het uiterste geval op hun subsidies kunnen worden gekort.

Preventie

Gelijktijdig wordt in hetzelfde stadsdeel begonnen met het Perspectiefproject, dat duidelijk meer preventief van aard is (zie daarvoor ook het artikel 'De tijd

jongeren. Dat kwam hem op een publieke schrobbering van zijn voormalige LBR-collega's te staan, omdat hij daarmee naar hun zeggen het principe van gelijke behandeling overboord zet. Zijn verweer, enkele dagen later in NRC Handelsblad: 'Wanneer een groot deel van de allochtone jongeren door werkloosheid en discriminatie in de criminaliteit belandt en de methoden om ze eruit te halen niet werken, dan moet men op hen toegesneden straffen toedienen. De liberale fictie van gelijke behandeling houdt daarmee op.'

Choenni haastte zich daarbij wel te verklaren dat een harde aanpak alléén niet voldoende is. Omdat discriminatie op de arbeidsmarkt en racisme belangrijke oorzaken zijn van een criminele carrière van buitenlandse jongeren, zal de overheid op dat terrein beslist meer moeten doen dan zij nu doet. Ook werkgevers- en werknemersorganisaties krijgen van hem de volle laag: van de door hen gemaakte afspraak om 60 duizend allochtonen in dienst te nemen, is nagenoeg (nog) niets terecht gekomen.

8

Succes

Het komend jaar zal de wind in Amsterdam dus uit een andere hoek gaan waaien. Het is te prijzen dat de hoofdstad als eerste haar nek in deze strop durft te steken. Notoire zwartkijkers voorzien namelijk nu al een complete mislukking, omdat van de 2000 problematische jongeren op jaarbasis slechts een tiende kan worden begeleid. Wat er met de overige 1800 gaat gebeuren, vermelden de Amsterdamse plannen namelijk niet. Of ze tot succes kunnen leiden, hangt af van wat men als doel ziet. Succes wordt immers afgemeten aan wat je wilt bereiken. Voor de een spreek je pas van een succes als een vermindering van de totale criminaliteit wordt geconstateerd, voor de ander is al heel wat bereikt als je een tiende deel van de problematische jongeren van het criminele pad hebt teruggehaald. Zou dit laatste worden bereikt, dan kan er in vergelijking met de huidige impasse al van een reusachtige stap voorwaarts worden gesproken.

Bureaus Jeugdzaken slachtoffer van

Zorgenkindjes

De jeugdcriminaliteit mag dan niet meer zo sterk toenemen, in de grote steden merken ze daar maar weinig van. De crimineeltjes worden steeds jonger en plegen steeds zwaardere delicten. De bestrijding van jeugdcriminaliteit was sinds jaar en dag het domein van de bureaus Jeugdpolitie, maar over niet al te lange tijd zullen deze verdwijnen en wordt de aanpak van jeugdige delinquenten de zorg van de wijkteams. Verbijs-tering maakt zich van Kees Loef en Caro Vermeulen meester, omdat de daarmee opgebouwde jarenlange ervaring als het spreekwoordelijke kind met het badwater wordt weggegooid: "Er is geen enkel zicht in de wijze waarop de grootstedelijke politie denkt enige duizenden wijkteamleden van de benodigde vaardigheden te gaan voorzien."

door Kees Loef en
Caro Vermeulen

Problemen in de trein

De spoorwegpolitie heeft in 1991 bijna 19% minder incidenten geregistreerd in treinen en op perrons. Dat blijkt uit het in april van dit jaar gepresenteerde jaarverslag. Het aantal agressiedelicten daalde met 7% naar 839, het aantal ordeverstoringen met een derde naar 10.000 gevallen op jaarbasis. Ook tegen zwartrijders behoeften minder pv's te worden uitgeschreven: 110.000 maal, een daling met 12% ten opzichte van 1990.

Volgens de spoorwegpolitie is de afname van zwartrijden bijna geheel te danken aan de invoering van de OV-jaarkaart voor studenten. Afname van andere delicten schrijft zij toe aan de

inzet van meer conducteurs, de verscherpte surveillance en de invoering van telerail (de directe telefoonverbinding tussen de machinist en de centrale meldkamer van de spoorwegpolitie).

Een bron van grote zorg blijven voetbalsupporters en dieven. De voetbalsupporters omdat zij steeds minder in groepsverband (combikaart) reizen, wat de controle moeilijker maakt. De NS leed het vorig jaar ongeveer een kwart miljoen gulden schade door wangedrag van voetbalsupporters, twee maal zoveel als in 1990. De dieven deden met 7400 diefstallen ook steeds vaker van zich spreken: een toename met 6%.

"De criminaliteit zakt in de jeugd", verzuchtte jeugdofficier Rob de Vries van het Amsterdamse parket al weer enkele jaren geleden. Zijn gelijk wordt sindsdien keer op keer bevestigd door onderzoek en analyse van criminaliteit: steeds meer jongeren plegen (steeds zwaardere) strafbare feiten op steeds jongere leeftijd. Vooral de grote steden worden onaangenaam zwaar getroffen door het oprukkend fenomeen. In Amsterdam, Rotterdam en Den Haag

Gespecialiseerde jeugdrechercheurs worden straks verdeeld over de wijkbureaus, in de hoop dat daar iets moois groeit. Met het verdwijnen van de jeugdpolitie in zijn huidige organisatievorm gaan ook contacten met belangrijke instellingen in rook op.

Mark Kohn/HH

schrikken ze al lang niet meer van een negenjarig recidivistje.

De frontlinie van de politieke jeugdcriminaliteitsbestrijding in de grote steden wordt sinds jaar en dag gevormd door de diverse bureaus Jeugdpolitie. Dit zijn centrale, zwaar gespecialiseerde eenheden. Hun aanpak is veelal niet zozeer gericht op strafrechtelijke vervolging van de doelgroep, maar meer op vroegtijdige signalering van probleemgevallen, individuele begeleiding, doorverwijzing naar hulpverlenende instanties en nazorg. Kortom, een aanpak die wonderwel aansluit bij de managementfilosofieën van hogere politiestrategen en die dan ook - zou je zo zeggen - ondersteuning en navolging verdient.

Verbijstering

Met enige verbijstering moet echter worden vastgesteld dat over niet al te lange tijd de bureaus Jeugdpolitie in de grote steden tot het verleden zullen behoren. Onherroepelijk ingehaald en verzwolgen door de machtige deconcentratiegolf die bijna al weer een decennium lang menig politiespecialist de stuipen op het lijf jaagt. De jeugdcriminaliteit - met alle problematiek

eromheen - wordt onderdeel van de zogeheten basispolitiezorg, en dus gedelegeerd naar de wijkteams.

Nu valt er natuurlijk best iets te zeggen voor het idee om de bestrijding van jeugdcriminaliteit veel meer dan tot nu toe het geval is, op te nemen in de wijkteambenadering. De jeugdpolitie kan in zijn huidige vorm de groeiende stroom jeugdige verdachten immers al lang niet meer effectief verwerken, zodat alleen al daardoor een zekere spreiding van de taken logisch lijkt.

Voor het wijkteam ligt hier het werk dan ook voor het oprapen. Daarbij kun je vooral denken aan het aanzienlijk deel van de

opgepakt, dat - gelukkig - nog steeds uit huis-tuin-en-keukendaders bestaat. Aanhouding en bestraffing is voor zulke daders meestal voldoende aanleiding om toch maar af te zien van verdere stappen op het slechte pad.

Specialistische politiejeugdzorg is hier niet echt vereist. Dat geldt ook ten aanzien van de jeugdige meervoudige recidivisten die uitstekend aangepakt en afgehandeld kunnen worden door het gemiddelde wijkteam.

Aanvaring

Maar daarna komt de delictgerichte wijkteambenadering al snel in aanvaring met de individuele werkwijze - met als uitgangspunten preventie en het voorkomen van recidive en escalatie - die de huidige politieke jeugdzorg zo uitzonderlijk maakt. Binnen deze taakopvatting heeft de jeugdpolitie verregaande bemoeienis op civielrechtelijk terrein. Zo worden problematische opvoedingssituaties gesignaleerd en - in overleg met talrijke hulpverleningsorganisaties - voor zover mogelijk opgelost. Daarnaast speelt men een voorname rol bij vaak zeer complexe uithuisplaatsingen en

Kees Loef was werkzaam op de afdeling Bestuursinformatie van de gemeente Amsterdam, Caro Vermeulen verzamelt in opdracht van de Vrije Universiteit gegevens over kindermishandeling bij de bureaus Jeugdpolitie in Amsterdam. Beiden zijn momenteel werkzaam bij onderzoeksbureau Van Dijk, Van Soomeren en Partners te Amsterdam.

onttrekkingen aan het ouderlijk gezag.

Het zal dan ook geen verwondering wekken dat bij de opheldering van 'jeugdzaken', straf- en civielrecht vaak onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. Denk daarbij ook aan allerlei crimineel gedrag, voortvloeiende uit een problematische gezinssituatie. Zulke zaken liggen in principe buiten het 'oplossend' vermogen van het strafrecht - het werkpaard bij uitstek van de wijkteams. Dat bepaalde jeugdzaken dus zeer ingewikkeld kunnen zijn, is wel duidelijk.

Maar dan hebben we het nog niet eens over de inspanningen die de grootstedelijke jeugdpolitie zich getroost bij het opsporen en aanpakken van bijzondere jeugdproblemen, zoals weglopen, zwerven, jeugdprostitutie en verslavingsgedrag. Ook de zorg en specifieke vaardigheden, die vereist zijn bij het signaleren en verhoren van bijvoorbeeld incest- en mishandelingsslachtoffertjes, zullen hier verder ongenoemd blijven. Waar het om gaat is dat de versmelting wijkteam/jeugdzaken in een groot aantal gevallen vruchteloos zal blijken.

Onvoldoende

De onderbouwing van deze niet al te gewaagde stelling ligt voor de hand. In de eerste plaats is de standaard politie-opleiding (inclusief ervaring als surveillant/rechercheur bij de wijkpolitie) volstrekt onvoldoende om op enig niveau als rechercheur aan jeugdzaken te kunnen werken.

Daarvoor is, naast ruime praktijkervaring, minimaal intensieve en tijdrovende omscholing noodzakelijk. Er is geen enkel zicht in de wijze waarop de grootstedelijke politie denkt enige duizenden wijkteamleden van de benodigde vaardigheden te gaan voorzien.

Ten tweede zitten de huidige centrale bureaus Jeugdpolitie als een spin in het web. Het web waarin talloze hulpverleningsorganisaties zitten die, zoals gezegd,

onontbeerlijk zijn bij het oplossen van zaken met een civielrechtelijk aspect.

Met het verdwijnen van de jeugdpolitie in zijn huidige organisatievorm, gaan ook de contacten met dergelijke instellingen in rook op. Centrale coördinatie is hier natuurlijk van levensbelang.

Hetzelfde geldt grosso modo voor de afstemming en samenwerking met het Openbaar Ministerie. Weinig officieren van Justitie zullen staan te juichen bij het vooruitzicht van ontelbare nieuwe aanspreekpunten. Een fysiek onwerkbare situatie dreigt levensgroot.

Dossievorming

Ook mag men niet vergeten dat uitgebreide dossievorming de basis vormt van alle serieuze jeugdpolitie zorg. De verzamelde informatie betreft niet alleen de strafrechtelijke contacten van de betreffende jongere, maar ook - en vooral - achtergrondinformatie en meldingen die mogelijk de oorzaak zijn van afwijkend gedrag. De vereiste arbeidsintensieve wijze van informatieverzameling en beheer verhoudt zich in geen enkele mate tot de eenvoudige geautomatiseerde administratie waarmee de meeste wijkteams werken. Het dreigende informatieverlies zal hier niet alleen fnuikend werken op de effectiviteit van de individuele aanpak. Ook centrale beleidsmakers zullen over niet al te lange tijd ontdekken dat het hen eenvoudig ontbreekt aan gestandaardiseerde gegevens. En dat op toch niet het minst belangrijke terrein.

Werkdruk

Tenslotte worden de meeste wijkteams - en vooral die in de grote steden - in de praktijk geconfronteerd met een hoge werkdruk bij een zeer gevarieerd aanbod van problemen. Het valt te vrezen dat bij de prioriteitsstelling van alledag vooral de meer ingewikkelde en arbeidsintensieve

jeugdzaken in de knel zullen komen. En daarmee verdwijnt tegelijkertijd tevens de nagestreefde preventieve werking achter de horizon.

Het is sowieso onduidelijk hoe men binnen de wijkteamaanpak de noodzakelijk nazorg en follow-up bij complexe zaken denkt te bewerkstelligen (*'sorry, groep II zit de komende weken in de nachtdienst'*).

Kortom, argumenten te over om de op stapel staande verre gaande deconcentratie van de politieke jeugdzorg met grote bezorgdheid tegemoet te zien. Tekenend voor de huidige verwarring is wellicht het feit dat diverse wijkteams de onwerkbaarheid van de nieuwe taakverbreiding reeds hebben ingezien en het 'jeugdpakket' integraal hebben teruggestuurd naar het hoofdbureau.

Maar de grootstedelijke politietop (waar deconcentratie soms wel lijkt verheven tot geloofsartikel en dan tellen inhoudelijke argumenten zoals bekend niet meer!) heeft het proces nu eenmaal in gang gezet, zodat niet meer van de gekozen dwaling kan worden teruggekeerd zonder verlies van prestige.

Einde

Het bijbehorend gebrek aan visie heeft wel geleid tot een uiterst elementair 'reorganisatiemodel': de gespecialiseerde jeugdresearchers worden eenvoudigweg 'ponds-pondsgewijs' verdeeld over de wijkbureaus, in de hoop dat daar iets moois groeit. Geen opleidingsplannen, geen centraal (bah!) deskundigheidsbureau, geen richtlijnen, niets! Waarmee de facto een einde komt aan de moderne politieke jeugdzorg in de grote stad.

Eerder constateerden we dat de jeugdcriminaliteit de pan uit dreigt te rijzen. Dat is erg, maar erger is dat de stelselmatige aanpak van dit probleem letterlijk tot ondergeschoven kindje gemaakt dreigt te worden.

Goede vrienden, slechte vrienden

Jongeren tussen de 16 en 22 jaar willen graag een eigen leefwereld scheppen. Zij zoeken elkaar op in zowel jongerencentra als straathoeken. Bij verreweg de meeste jongeren gaat dit zonder problemen. Spontaan groeps-gedrag kan echter vrij gemakkelijk escaleren. Zo kunnen jongeren elkaar flink in de problemen brengen. En als de problemen daar zijn, haasten vrijwel alle ouders zich te zeggen dat dat komt door 'verkeerde vrienden'. Reclasseringswerkers Van Osch en Schellekens spreken liever van 'verkeerde vriendschap'. De meeste jongeren zijn zich namelijk nauwelijks bewust van processen die in een groep kunnen plaatsvinden.

door Jan van Osch en
Joep Schellekens

Jongeren hebben behoefte aan bezigheid en sensatie. Op de hoek van de straat vinden zij die in de vorm van stoere verhalen, reacties van anderen uit de groep en van voorbijgangers. Speciaal in groepjes die spontaan ontstaan en waarin dus geen formele leiding is, kan negatief gedrag gemakkelijk de overhand krijgen. Het elkaar uitdagen en opjutten, ook

De auteurs zijn als reclasseringswerkers verbonden aan de Stichting Reclassering Oost-Brabant, Werkeenheid Den Bosch

en vooral binnen de groep, kan leiden tot gedragsexcessen. De jongeren zijn dan nauwelijks meer in staat elkaar af te remmen en te corrigeren. Ze worden als het ware pas wakker geschud als ze eenmaal met Justitie in aanraking zijn gekomen.

Groepsaankpak

In de zogeheten vroeghulp krijgt de reclassering kijk op jongeren, hun achtergronden en de groepsinvloeden. Vaak valt dan de term 'verkeerde vrienden'. Haast alle ouders zullen dit over hun kind zeggen. Volgens ons is het beter om te spreken van 'verkeerde vriendschap'.

Genoemde jongerengroepen, waarbij dus het een en ander is misgegaan, biedt de reclassering bij wijze van alternatieve straf - naast individuele hulp - een groepsleerproject aan. In dit project krijgen zij zicht op hoe zij elkaar als slechte vrienden in de problemen hebben gebracht en leren zij om elkaar als goede vrienden uit de problemen te halen, en te houden.

Verantwoordelijkheid

Als rode draad door de groeps-gesprekken loopt het uitgangspunt dat men als vrienden ook verantwoordelijkheden heeft ten opzichte van elkaar. Een goede vriend helpt zijn kameraad, maar niet de bajes in.

Gedurende acht bijeenkomsten van twee uur werken we een afgerond programma af. Met de jongeren maken we de afspraak dat zij op tijd aanwezig zijn, alle acht keer aanwezig zijn en dat hetgeen tijdens deze bijeen-

komsten wordt besproken, binnen de groep blijft.

De feitelijke werkwijze is een aangepaste vorm van het META-PLAN:

Jongeren zitten rond een grote tafel. Voor hen hangt een aantal flapovers waarop vragen en opdrachten staan. De jongeren krijgen vervolgens een stapel onbeschreven kaartjes (ongeveer 1/3 A4) en een viltstift. Op deze kaartjes schrijven ze hun meningen, ideeën en voorstellen. Een vereiste is dat iedereen schrijft, wij stimuleren dat ook. Er wordt net zolang gewerkt met het verwerken van de kaartjes totdat iedereen ook daadwerkelijk het een en ander op papier heeft gezet.

Voor veel jongeren is met name dit begin erg moeilijk. Men zit vaak behoorlijk te zweten. Alle kaartjes worden vervolgens op de betreffende flapover geplakt en besproken. Alles wat opgeschreven is, wordt serieus genomen. Alle flapovers worden opgehangen en komen elke groepsbijeenkomst terug. Zo hangen er na acht bijeenkomsten tussen de 18 en 25 flapovers en zitten de jongeren in "hun groep", meteen al bij binnenkomst. Er zijn geen achterblijvers. Iedereen schrijft en het geschrevene blijft zichtbaar. Dit is zeer bevorderlijk voor de concentratie.

Programma

De reclassering vult vijf bijeenkomsten in:

- positiebepaling-spel en inventarisatie van programmawensen van de jongeren zelf.
- delictbespreking en aanzet tot schaderegeling.
- relaties en sexualiteit.
- gesprek met slachtoffers; eventuele schadeafwikkeling (alleen als de slachtoffers hier behoefte aan hebben).
- suggesties voor de toekomst; eindevaluatie.

De drie overige bijeenkomsten worden bepaald door de jongeren zelf. De meest uiteenlopende onderwerpen komen dan aan bod,

zoals politie, advocaat, ouders, werk, scholing, alcohol-, gok- en drugsverslaving en uitgaan.

Tijdens het positiebespeling-spel blijkt al vaak dat groepsleden elkaar een andere rol toebedelen dan waarin ze zichzelf zien. Zodra de posities voor elkaar - en ook voor zichzelf - duidelijk zijn, is het al grotendeels duidelijk hoe mechanismen in deze groepen werken. Gedurende de daaropvolgende bijeenkomsten maken wij gebruik van deze gegevens.

Goede vrienden in plaats van slechte vrienden blijft hierbij de rode draad. Of de groepsleden ook werkelijk vrienden van elkaar willen blijven, laten we in het midden. Voor velen is het al een verademing dat ze van ons niet te horen krijgen dat ze geen vrienden meer van elkaar mogen zijn. Wij zijn van mening dat vriendschap geen illusie hoeft te zijn. Een mechanisme om elkaar in negatieve zin te beïnvloeden, kan worden omgezet in een positieve vriendschapsband waaraan veel plezier kan worden beleefd.

Delictbespreking

Delicten worden uitvoerig besproken en als er slachtoffers zijn wordt er gekeken naar een eventuele conflictbemiddeling. Deelnemers schrijven op kaartjes wat ze tegen het slachtoffer zouden willen zeggen en wat ze aan het slachtoffer zouden willen vragen. Ze schrijven excuus-brieven en er wordt een regeling getroffen voor vergoeding van de materiële schade.

Wat schaderegeling en contact met het slachtoffer betreft, is in eerste instantie de samenwerking met politie van groot belang. Als wij de namen van de slachtoffers en de schadebedragen weten, kunnen we verdere stappen zetten. Bovendien kunnen we van een onderzoeker uit het onderzoek vaak al horen hoe het met een slachtoffer gaat.

Het Buro Slachtofferhulp is - samen met de reclassering - de

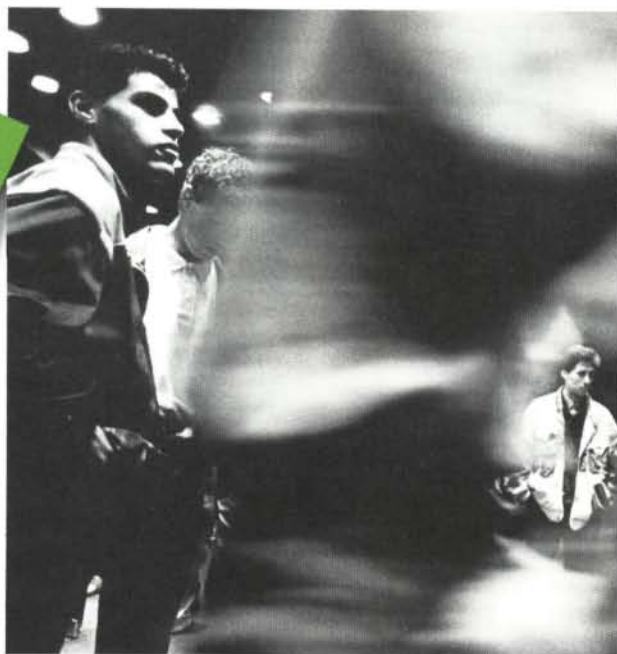
schakel tussen de daders en het slachtoffer. Een nauwe samenwerking is onontbeerlijk. Schaderegelingen en briefuitwisseling lopen via het Buro Slachtofferhulp.

Relaties en seksualiteit

Veel ongewenst en strafbaar groepsgedrag blijkt verband te houden met onzekerheden ten

geen behoefte aan hebben, worden de schadebedragen (mits betaalbaar, dat wil zeggen maximaal 1500 gulden per persoon), en de excuusbrieven overgedragen aan Buro Slachtofferhulp.

Als slachtoffers akkoord gaan met een gesprek, krijgen zij via Buro Slachtofferhulp de uitgewerkte vragen en excuusbrieven.

Problemen door 'verkeerde vrienden' of 'verkeerde vriendschap'?

opzichte van elkaar, maar ook met vragen over andere, seksuele ontwikkelingen: ben ik homo-, hetero of biseksueel? Hoe krijg ik contact met meisjes? Hoe snel wil ik seksueel contact en wat doe ik als een meisje niet wil? Of als ze juist wel wil? Hoever ga ik?

Aanranding - verkrachting - veilig vrijen en nog vele andere onderwerpen aangaande seksualiteit komen aan bod. Twee uur praten over seks betekent erg veel voor de jongeren, mits het gesprek wordt aangepast aan de vragen die er leven bij deze jongeren.

Gesprek met slachtoffers

Via Buro Slachtofferhulp krijgen wij te horen of de slachtoffers behoefte hebben aan een gesprek en wat de exacte schade is. Indien de slachtoffers daar

Op de bijeenkomst wordt dan - indien mogelijk - het schadebedrag betaald. Als extra krijgt het slachtoffer nog een kleine 'attentie', dat kan variëren van een voetbal-seizoenkaart tot bloemstukken en cd-bonnen. De vragen van de slachtoffers worden beantwoord; vervolgens gaan we verder met wat de deelnemers bij de voorbereiding opgeschreven hebben. Hierbij leest elke deelnemer zijn eigen vragen voor. Tot nu toe zijn deze gesprekken zeer verhelderend en altijd tot grote tevredenheid van zowel de dader als het slachtoffer geweest.

Gespreksonderwerpen

Uiteindelijk worden drie onderwerpen gekozen uit het totaal dat de groepsleden hebben ingebracht. De groepsleden kunnen de onder-

werpen voorbereiden, voor zover nodig helpen wij daarbij. Vaak worden hierbij gastsprekers uitgenodigd, zoals mensen van het CAD, of uit de advocatuur, of personen die eerder een vergelijkbaar delict hebben gepleegd. Soms draaien we een film die betrekking heeft op dat onderwerp. Ook komt het voor dat we gebruik maken van andere

Michel Pellanders/HH

groepsmethodieken, die bij ons in gebruik zijn, zoals de Goldstein-methodiek.

Eindevaluatie

"Veel geleerd. Je weet nu wat je aan je vrienden hebt."

"Voor mij is het allemaal veel duidelijker geworden."

"Bedankt, ga zo door".

Zo maar een greep uit de zinnen die men bij de eindevaluatie opschreef. Verder schrijft men altijd op dat men het plezierig vond en gezellig. Opvallend is dat bij de start bijna alle jongeren tegen de acht bijeenkomsten opzagen als tegen een berg, maar later toegaven met plezier te zijn gekomen en het idee hebben dat het allemaal 'voorbij is gevolgen'.

Alternatieve straf

De groepsleerprojecten vinden bijna altijd plaats vóór de terechtzitting, veelal in nauw overleg met de Officier van Justitie en/of de Rechter-commissaris. In het eindverslag dat meegaat naar de zitting, vraagt de reclassering er rekening mee te houden dat de betreffende jongere reeds deelgenomen heeft aan dit project, dat voor hem (inclusief huiswerk) 30 uur in beslag heeft genomen. In een individueel voorlichtingsrapport benadrukken we dit nog eens.

Preventie

Als jongeren met reclassering in aanraking komen, is in de meeste gevallen het kwaad al

geschied. Wij zijn ervan overtuigd dat dit project een bijdrage is om herhaling van groepsriminaliteit te voorkomen. Tot nu toe is het nog niet zo geweest dat een bestaande groep na de acht bijeenkomsten heeft gerecidiveerd.

Natuurlijk wordt er ook in een breder verband over gesproken, bijvoorbeeld bij de jongere thuis.

Het feit dat men schades moet vergoeden, werkt onzes inziens preventief, ook voor anderen: de jongere voelt dit immers sterk in de eigen portemonnee.

Spijbelen

Hoewel het systeem niet heeft geleid tot een aantoonbare afname van het aantal spijbelaars, oordelen scholen voor voortgezet onderwijs positief over het gebruik van een computerondersteund absentie-registratiesysteem (ARS). Automatisering van de absentie-registratie geeft de schoolleiding een beter inzicht in de omvang van spijbelgedrag en bevordert de opsporingsmogelijkheden.

Dat zijn de belangrijkste conclusies van de Universiteit Twente naar de effecten van een ARS in de periode 1988-1991. Dertig scholen in de Randstad deden aan het onderzoek mee. Het systeem biedt de mogelijkheid om absentiegedrag te analyseren en verbanden te leggen tussen de omvang van het spijbelgedrag en andere factoren zoals roostertijdstippen, rapportcijfers en docenten. De onderzoekers constateren tegelijkertijd dat scholen de ARS-gegevens weinig gebruiken voor het ontwikkelen van antiverzuimmaatregelen.

(Bron: Het Schoolblad)

Halt voor ouderen

"Eens in de zoveel tijd wordt er een goed idee geboren. Halt is daar een voorbeeld van. Binnen het strafrecht neemt Halt een aparte plaats in. Geen papieren rompslomp en ingewikkelde procedures, geen wachttijden en marginale resultaten. Nee, Halt is een toonbeeld van eenvoud en doeltreffendheid. Dat moet zo blijven.

Ik ben er voorstander van dat het Halt-bureau ook wordt ingezet bij de bestrijding van andere veelvoorkomende criminaliteit onder jongeren, zoals winkeldiefstal. (...). En als Halt goed werkt bij jongeren, waarom dan ook niet bij ouderen? Het zal niet de eerste keer zijn dat verfrissende ideeën uit het strafrecht voor jongeren hun weg vinden naar dat van volwassenen."

(Burgemeester Ed. van Thijn in Bedrijfsplan Bureau Halt Amsterdam/Amstelland 1992-1995)

De beste preventieprojecten van 1991

De jury voor de Hein Roethof Prijs heeft weliswaar minder aanmeldingen ter beoordeling voorgelegd gekregen dan het vorig jaar, maar volgens de commissieleden lag het gemiddelde peil aanmerkelijk hoger. Pas na lang beraad konden vijf projecten voor de prijs worden genomineerd, die hiermee in ieder geval een subsidie van 2500 gulden tegemoet kunnen zien. Op 12 oktober van dit jaar maakt de voorzitter van de jury, de criminoloog Peter Hoefnagels bekend welk project zich mag afficheren als 'het beste preventieproject van het jaar' en zijn cheque opgehoogd zal zien tot 15 duizend gulden. Een korte beschrijving van de vijf genomineerden.

14

door Ron van Kaam

Amsterdam

Het project *Anti vandalisme Amsterdam-Oost*. Een zogeheten doe-het-zelf produkt van drie Amsterdamse agenten van bureau IJtunnel. Het drietal ontwikkelde zelf een educatief programma, waarmee leerlingen van acht basisscholen in hun wijk continu betrokken zijn bij hun buurt en dat ook blijven. De kinderen zijn gemiddeld 10 jaar oud: de 'vandalen van morgen', zo meldt het verslag.

De agenten bezoeken de scholen en bespreken met de leerlingen verschillende vormen

van vandalisme. Vervolgens volgt een rondleiding door de buurt, waarna de leerlingen een deel van de buurt in de omgeving van de school adopteren. Dit deel wordt door de leerlingen schoongemaakt en gehouden; diverse instanties stellen daarvoor materiaal beschikbaar.

De leerlingen brengen ook een bezoek aan het HALT-bureau. Alle surveillerende agenten van bureau IJtunnel zien er op toe dat de leerlingen zich aan de gemaakte afspraken houden. Als extra motivatie voor leerlingen en buurtbewoners dringen de agenten er bij de gemeentelijke instanties op aan om beschadigde objecten in de buurt snel te herstellen. De school die het meeste aandacht heeft besteed aan het geadopteerde project (beoordeeld onder andere aan de hand van een daartoe samengestelde werkmap) krijgt een rondleiding op de Politie Opleidingsschool.

Het project wordt gezien als een voorbeeld van politieke preventie 'nieuwe stijl'. Gewone politiemensen - dus niet de traditionele ambtenaar voorkoming misdrijven - hebben het initiatief genomen om geconstateerde criminaliteitsproblemen bij de horens te vatten. Mede door het feit dat één van de agenten van buitenlandse afkomst is, worden ook de allochtone kinderen bereikt en gemotiveerd.

Helmond

Het project *Pro-actieve inzet Helmond-west*. In de wijk leefde een algemeen onveiligheidsgevoel bij de bewoners, veroorzaakt door

onder andere ontoereikende verlichting, veel inbraken en vernielingen, overlast van druggebruikers en dealers, heling en een concentratie van anders-socialen in de wijk. De bewoners van de buurt waren van oudsher nogal wat gewend, maar de problemen werden steeds groter en kregen een steeds openlijker karakter. Opbouwwerk en buurtverenigingen trokken aan de bel bij de verantwoordelijke wethouder en de politie. Er was inmiddels veel geld beschikbaar in het kader van Sociale Vernieuwing, dat is gebruikt voor uitgebreide woningrenovatie. De politie maakte een agent speciaal voor de buurt vrij en er kwam een buurtconciërge.

De dealeradressen werden snel opgerold en diverse heroïnegebruikers uit het gebied verwijderd (naar hulpverlening), waardoor de drugsgelateerde criminaliteit en intimidatie nagenoeg verdwenen. De woningbouwvereniging gaf blijk van een grote betrokkenheid als het ging om leefbaarheid en veiligheid voor de bewoners. Zo ontstond een samenwerkingsverband van opbouwwerk, buurtconciërge en buurtbelangenvereniging enerzijds en de woningbouwvereniging en politie anderzijds. Snelle beslissingen en snelle uitvoering zijn daarvan het gevolg.

Om overlast in de toekomst tegen te gaan zijn afspraken gemaakt met verantwoordelijke wethouders over uitkeringen en woningtoewijzing. Dit zal onder aanvullende voorwaarden geschieden. De woningbouwvereniging gaat flatconciërges recruterende uit een werklozenproject.

De woninginbraken, incidenten van hinder en overlast en vernielingen namen in de projectperiode met 30% af.

Hoorn

Het project *Betalen is balen*. De inzenders omschrijven hun project zelf als simpel: degene die schade veroorzaakt, moet die schade betalen. Het project is in Hoorn doeltreffend gebleken, omdat schadebedragen belangrijk zijn afgenomen. Het is ook elders toepasbaar, omdat de gemeente gebruik maakt van algemene wettelijke mogelijkheden.

De aanpak van vandalisme - met name graffiti - had in Hoorn tot voor kort nauwelijks succes. Snelle schoonmaak, snelle reparatie, het aanbrengen van coatings, het hielp bitter weinig. De gemeente koos daarom voor een aanpak gericht op de dader en schadevergoeding. Uitgangspunt daarbij is de aanhouding van de daders, ze aansprakelijk stellen voor de aangerichte schade en een streven naar volledige schadevergoeding in geld. Is de schadeveroorzaker niet bereid mee te werken, dan wordt de civiele rechter ingeschakeld. Soms kan de dader op grond van jonge leeftijd de schade niet volledig vergoeden;

in dat geval kan de dader vragen om termijnbetaling of de mogelijkheid om ervoor te werken. Van deze mogelijkheid tot werken wordt in Hoorn veel gebruik gemaakt.

De werkzaamheden vinden plaats op woensdagmiddag en zaterdag, onder toezicht van een werkbegeleider. Voor de werkers is een verzekering afgesloten. Komen zij te laat, dan kunnen ze terug naar huis en krijgen nog één keer de kans om op tijd te komen. Komen ze de afspraken niet na, dan volgt zonder pardon een civiele procedure (is tijdens het project slechts éénmaal noodzakelijk gebleken). Heeft de dader te weinig financiële middelen, dan is dat geen reden om ervan af te zien: hij wordt erop gewezen dat executie van een vonnis ook na vele jaren mogelijk is.

Schade door graffiti nam in 1991 af van 42 naar 9 duizend gulden, glasschade van 87 naar 20 duizend gulden. Van de in totaal 125 duizend gulden waarvoor daders aansprakelijk zijn gesteld, bleek uiteindelijk 3 duizend niet inbaar. De rest is contant of via werkzaamheden betaald. Het percentage recidivisten bedroeg slechts 1,5.

Oss

Een HALT-achtig project van de voetbalvereniging *FC Schadewijk*. Deze wijkgerichte vereniging, met een honderdtal jeugdleden in de leeftijd van 6 tot en met 18 jaar, deed in mei 1991 mee aan een voetbaltoernooi in een naburige gemeente. Na afloop bleek een aantal dure zaken te zijn ontvreemd (o.a. merkschoenen en kleding). Nadat de secretaris van de vereniging had ontdekt dat de diefstallen voornamelijk door 'zijn' jongens waren gepleegd, is hij de weken daarop samen met zijn jeugdsecretaris bij de ouders van deze jongeren langs geweest; alle gestolen spullen konden worden achterhaald en aan de rechtmatige eigenaars worden teruggegeven. In overleg met de

politie is toen besloten geen aangifte te doen, maar de jongeren te verplichten mee te helpen aan de bouw van een nieuw clubgebouw en een jeugdhonk.

Zowel de jongeren zelf als hun ouders waardeerden dit aanbod zeer en hebben deze kans met beide handen aangegrepen. De jongeren sloten het voetbalseizoen af met een kampioenschap, naar eigen zeggen 'als beloning voor de vereniging en erkentelijkheid voor het feit dat men hen niet heeft 'laten vallen'. Geen van de betrokken jongeren is sindsdien in aanraking met de politie gekomen.

Rotterdam

Het project *OV-jaarkaart voor drugsverslaafden* van het Boumanhuis, het centrum voor verslavingszorg Zuid-Holland-Zuid, in samenwerking met het Rotterdamse Openbaar Vervoerbedrijf en de gemeentelijke Sociale Dienst.

Medewerkers van het Boumanhuis constateerden dat een groot deel van de bij hen onder behandeling zijnde drugsverslaafden tot de notoire zwartrijders behoorde. Door de regelmatige controle en afhandeling kwamen zij ook veelvuldig te laat op het methadonprogramma.

Er volgde een experiment, waarbij de verslaafden een openbaar vervoerabonnement konden krijgen. De kosten daarvoor werden automatisch van hun uitkering afgehouden. Sindsdien hebben 143 cliënten van het Boumanhuis een abonnement gekocht; 70% van hen stond te boek als notoir zwartrijder.

Gevolgen: verslaafden worden niet meer geconfronteerd met boetes die zij niet kunnen betalen, terwijl het reizend publiek minder wordt geconfronteerd met agressie die bij het verbaliseren nogal eens optreedt. Bovendien wegen de kosten voor Justitie (verbaliseren, inning, vervolging en afhandeling) niet op tegen de baten. In financiële termen is sprake van tonnen

besparing per jaar, wat bij verdere uitbouw van het project naar 5 tot 600 deelnemers op kan gaan lopen naar miljoenen.

Bij het project hebben zich inmiddels de sociale diensten van de gemeenten Schiedam, Vlaardingen, Krimpen aan de IJssel en Capelle aan de IJssel aangesloten. Het verslavingscentrum Zeestraat te Den Haag wil het project integraal overnemen voor de Haagse regio.

Crimi-trends

Meer opheldering, minder inbraken?

Lengte en volgorde van bovenstaande samenvattingen hebben geen enkele relatie met de kwaliteit van de projecten. Ook kan en mag uit de opsomming geen enkele rangorde worden afgeleid. Welk project zijn cheque van 2500 gulden mag inruilen voor een bonussubsidie van 15 duizend gulden, wordt in aanwezigheid van de Staatssecretaris van Justitie op 12 oktober 1992 bekend gemaakt in Pulchri Studio in Den Haag.

16

SEC en het eindexamen

Artikelen in SEC worden steeds vaker gebruikt binnen het voortgezet onderwijs. Dat bleek maar weer eens tijdens het eindexamen Maatschappijleer voor LBO-MAVO-C/D, eerste tijdvak. Op 25 mei van dit jaar kregen de leerlingen van de beide schooltypen 19 vragen voorgelegd in het kader van het eindexamen-onderwerp *Criminaliteit en Strafrecht*. Daarbij werd onder meer gebruik gemaakt van een aantal artikelen, dat in 1990 in SEC is verschenen. Zowel in het examen op C- als op D-niveau werden de leerlingen getoetst op algemene kennis van het strafrecht, vandalisme en criminaliteitspreventie.

Aan de kennis wordt dus hard gewerkt. Of het ook nog effect sorteert, blijft vooralsnog een open vraag.

"Bestrijding van woninginbraken zal één van de speerpunten van het opsporingsbeleid in de jaren negentig dienen te zijn. Het Openbaar Ministerie moet door middel van kwalitatieve doelstellingen aan de politie er voor zorgen, dat het ophelderingspercentage in 1995 tenminste zal zijn verdubbeld [van 12 pct. naar 24 pct.]", staat te lezen in 'Strafrecht met beleid', het beleidsplan van het Openbaar Ministerie.

Er zijn nogal wat kanttekeningen te plaatsen bij het gebruik van het ophelderingspercentage als beleidsdoelstelling. Want is er bijvoorbeeld wel een verband te meten tussen dat percentage en het aantal woninginbraken? En is het wel zo dat er minder inbraken zullen worden gepleegd, als je meer gepleegde inbraken opheldert?

door Ger Huijbregts, Ronald Meijer en Iris Passchier

Hoewel een hoger ophelderingspercentage alleen al vanuit het oogpunt van de slachtoffers een schone zaak is, zitten er veel haken en ogen aan de beoordeling van de percentages. Een belangrijke vraag is of een hoger ophelderingspercentage een preventieve werking heeft. In het beleidsplan van het Openbaar Ministerie (OM) wordt hierover het volgende gezegd: *"Extra inzet van opsporingscapaciteit ligt voor deze delictsvorm (woninginbraak, red.)*

zeer voor de hand. Ook al omdat slechts een relatief klein percentage van alle daders verantwoordelijk is voor een relatief groot deel van de inbraken. Bovendien zijn er vermoedelijk zeer frequente contacten tussen daders en potentiële daders. Opsporing, vervolging en bestraffing kunnen in ieder geval de potentiële daders er toe brengen van voorgenomen gedrag af te zien."

Het beleidsplan gaat dus uit van een direct verband: enerzijds dat extra inzet van de politie zal leiden tot de aanhouding van meer daders (en dus tot een daling van het aantal woninginbraken),

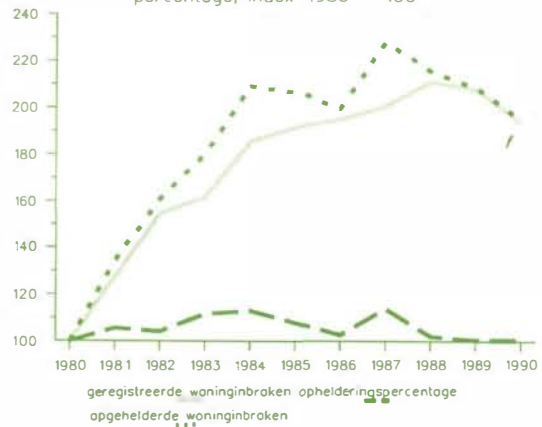
De auteurs zijn verbonden aan het bureau Statistische Informatie en Beleidsanalyse van het ministerie van Justitie.

anderzijds dat potentiële daders ook van de verhoogde aandacht van politie en justitie horen en vervolgens dan maar van een kraak af zullen zien.

Aandachtspunten

Het beoordelen van ophelderingspercentages is bepaald niet makkelijk. Een aantal factoren speelt hierbij een rol. Ten eerste veranderen de cijfers van de politie over woninginbraak nogal eens; soms zijn er zeer grote, onwaarschijnlijke veranderingen. Je kunt je daarom afvragen of deze gegevens betrouwbaar zijn: wordt overal wel hetzelfde verstaan onder 'woninginbraak' en 'opheldering'? En hoe wordt omgegaan met het gegeven dat "de verdachte overigens ook nog

Figuur 1: Ontwikkeling van de geregistreerde en opgehelderde woninginbraken, en het ophelderingspercentage, index 1980 = 100

bekende 20 andere inbraken te hebben gepleegd”?

Hoe wordt het ophelderingspercentage eigenlijk berekend? Het is niets anders dan de uitkomst van de volgende rekensom:

$$\frac{\text{het aantal opgehelderde woninginbraken}}{\text{het aantal geregistreerde woninginbraken}} \times 100$$

Veranderingen in het ophelderingspercentage (stijging of daling) kunnen verschillende oorzaken hebben. Een stijging kan veroorzaakt zijn door een toename van het aantal door de politie opgehelderde zaken, maar ook door een daling van het aantal geregistreerde woninginbraken. Evenzo kan een daling van het ophelderingspercentage het gevolg zijn van een afname van het aantal opgehelderde zaken, ofwel van een stijging van het aantal geregistreerde zaken.

Alsof het nog niet ingewikkeld genoeg is, kan het ophelderingspercentage ook nog door andere factoren worden vertroebeld. Ten eerste kan er een vertragingseffect optreden waarbij de vruchten pas na één of twee jaar kunnen worden geplukt. Ten tweede kan de aangiftebereidheid stijgen of dalen. En ten derde kan een daling betekenen dat er verplaatsingseffecten zijn opgetreden. Dit laatste is vooral van belang wanneer capaciteit selectief in een bepaalde buurt wordt ingezet.

Tenslotte betekenen meer ter kennis gekomen inbraken ook

meer werk voor de politie, waardoor het ophelderingspercentage weer kan dalen.

Nederland

Op basis van de officiële politiecijfers is er landelijk gezien geen enkele samenhang te vinden tussen het ophelderingspercentage en het aantal gepleegde woninginbraken (zie *figuur 1*). Terwijl het ophelderingspercentage in de jaren tachtig vrij constant op 12 à 13 procent bleef hangen, verdubbelde het aantal woninginbraken in diezelfde periode. Uitgangspunt blijkt echter ook dat de samenhang tussen de opgehelderde en de geregistreerde woninginbraken erg groot is. Het aantal ophelderingen houdt echter gelijke tred met de stijging van het aantal geregistreerde woninginbraken, zodat het ophelderingspercentage nauwelijks veranderde. De samenhang kan dus landelijk gezien dan wel afwezig zijn, maar hoe zit dat dan bij de gemeenten?

669 gemeenten

Voor het jaar 1988 hebben we over 669 gemeenten de beschikking over het aantal bij de rijks- en gemeentepolitie ter kennis gekomen woninginbraken, het aantal opgehelderde woninginbraken en het aantal huizen. Het ophelderingspercentage van woninginbraak hebben we met het aantal woninginbraken per 100

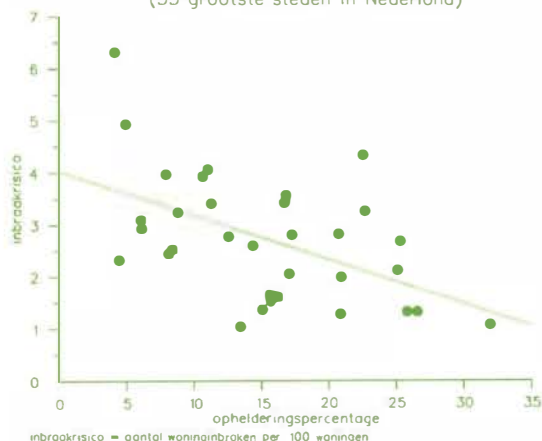
huishoudens c.q. woningen in verband gebracht. Er wordt bij dit laatste aantal rekening gehouden met het aantal objecten in een gemeente, omdat huishoudens als slachtoffer van dit delict worden geregistreerd bij de politie, geen personen.

Uit onze naspeuringen blijkt dat er nauwelijks een verband bestaat tussen het ophelderingspercentage en het inbraakrisico (dit is het aantal inbraken per 100 woningen). Kortom, in gemeenten met een hoog ophelderingspercentage kan zowel een laag als een hoog niveau van woninginbraak voorkomen. Mogelijke oorzaak hiervan is dat veel van de gemeenten slechts een gering aantal inbraken kende. In dat geval kunnen toevalsschommelingen een belangrijke invloed hebben op de resultaten. Het lijkt dus beter om de analyse alleen maar uit te voeren op de grotere gemeenten, waar grotere aantallen woninginbraken voorkomen.

Steden

Als we alleen de 33 grootste gemeenten in Nederland bekijken, blijkt er wel een verband te bestaan tussen het inbraakrisico en het ophelderingspercentage. Steden met een relatief hoog ophelderingspercentage hebben een lager inbraakrisico dan die met een relatief laag ophelderingspercentage. Grofweg ligt het inbraakniveau 1% lager als het

Figuur 2: Verband tussen het ophelderingspercentage en het inbraakrisico, 1988
(33 grootste steden in Nederland)

ophelderingspercentage 10% hoger is.

Toch moeten we voorzichtig met deze uitkomst omgaan. Ten eerste is het verband niet erg sterk (voor de kenners: pearson-r is -0,5, zie ook *figuur 2*). Ten tweede mag daarvan niet worden gesteld dat het inbraakrisico lager ligt omdat het ophelderingspercentage hoger ligt.

Tijd

Als er een oorzakelijk verband zou bestaan tussen het ophelderingspercentage en het inbraakniveau, dan zou dat moeten blijken uit een analyse waarin per gemeente de samenhang daarvan over een bepaalde periode wordt bekeken. Dit is gedaan voor de 50 grootste gemeenten in het tijdvak 1980-1989.

Welnu, uit deze analyse komt geen enkele systematiek tevoorschijn. Zo gaat bijvoorbeeld een verhoging van het ophelderingspercentage met tien procentpunten of meer in de ene gemeente vergezeld van een dalend, en in de andere gemeente weer met een stijgend verloop van het aantal geregistreerde woninginbraken. Combinaties daarvan bleken ook nog mogelijk.

De conclusie kan niet anders zijn dan dat de politiecijfers geen verband laten zien tussen het ophelderingspercentage en het inbraakrisico.

Vervolg

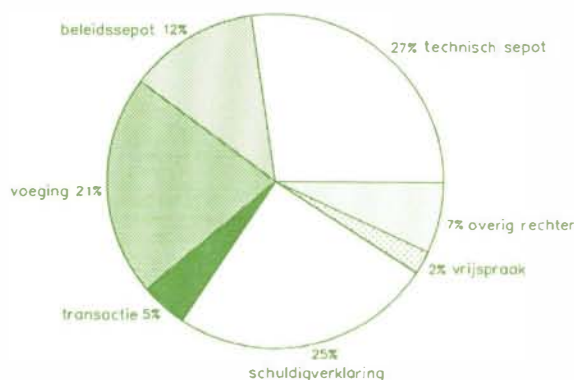
Laten we er eens van uit gaan dat inderdaad het ophelderingspercentage tot 24% wordt verhoogd. Daarmee is de preventieve werking echter nog niet gewaarborgd. Als de bekend geworden c.q. verhoorde verdachten niet worden vervolgd dan is het effect dat in de opsporingsfase wordt bereikt, getorpedeerd. *Figuur 3* toont dat het erg moeilijk is om een bewijs te leveren bij diefstal door middel van braak (deze categorie omvat overigens meer dan alleen woninginbraken). Eén op de vier zaken die in 1989 door het OM en de rechter werden afgedaan, werd om technische redenen geseponneerd. Voegen we daar de beleidssepts en de nietschuldigverklaringen aan toe, dan blijkt dat in één op de twee zaken geen sanctie volgt.

Conclusies

Hoewel er een zeker verband lijkt te bestaan tussen steden met een hoog inbraakrisico en een laag ophelderingspercentage, blijkt uit nadere analyses dat dit verband niet over een bepaalde periode kan worden aangetoond. De bestaande statistieken zijn echter te wankel en te onzeker om dergelijke stellige uitspraken te kunnen doen.

Ook is duidelijk geworden dat een hoger ophelderingspercentage niet automatisch leidt tot een lager inbraakrisico; je zult de

Figuur 3: diefstal d.m.v. braak
afdoening door het OM en de rechter in 1989

cijfers altijd in hun onderlinge samenhang moeten bekijken.

Tenslotte is wel gebleken dat een eventueel preventief effect van de voorgenomen verdubbeling van het ophelderingspercentage al ten dele teniet wordt gedaan, doordat het in de helft van de zaken niet tot sancties komt. Want als je een verband met het ophelderingspercentage wilt aantonen, zul je de daders wel moeten opsluiten.

//

'Huurmoord' aftrekbaar

De aanschaf van een koevoet om een kraak te zetten, is fiscaal aftrekbaar. Zelfs de kosten van een huurmoord kunnen worden afgetrokken. Dat stelt de belastingrecht deskundige P. Wattel in zijn proefschrift, dat hij eind maart van dit jaar verdedigde. Daarin zegt hij dat de Belastingdienst in ons land criminelen tegemoet komt.

'Willen gemaakte kosten aftrekbaar zijn, dan behoeven ze alleen maar economische winst op te leveren', zo stelt Wattel. 'Of de ondernemer een crimineel is of niet, maakt daarbij niets uit'.

(Bron: De Telegraaf)

//

Politie *down-under* staat *full time* voor de klas

'...In Melbourne worden de besten uit het korps ingezet en die bovendien goed getraind zijn voor het werken met kinderen...'

Als in Nederland een paar agenten een schoolgebouw binnenlopen, slaat menig een de schrik om het hart. In de Australische stad Melbourne kijkt niemand daar meer vreemd van op. Daar is de politie vaak op scholen terug te vinden. Echter, niet om jeugdige vandaaltjes en crimineeltjes aan te houden, maar om lessen in het kader van criminaliteitspreventie te geven.

Het *Police Schools Involvement Program* is een initiatief van de Victoria Police - dat hierin sterk werd ondersteund door het Ministerie van Onderwijs en Welzijn - en stelt zich tot doel het criminaliteitsniveau te verlagen, drug- en alcoholmisbruik bij kinderen tegen te gaan en te voorkomen dat er een steeds wijdere kloof ontstaat tussen politie en de gemeenschap.

De service van de politie wordt aangeboden aan het basis- en voortgezet onderwijs en gaat in op zaken als 'goed burgerschap', de gevolgen van criminaliteit en de rechten en plichten van de burger, alsmede zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid. Leerlingen komen te weten wat het fenomeen 'groepsdruk' inhoudt en wat aanverwante invloeden zijn.

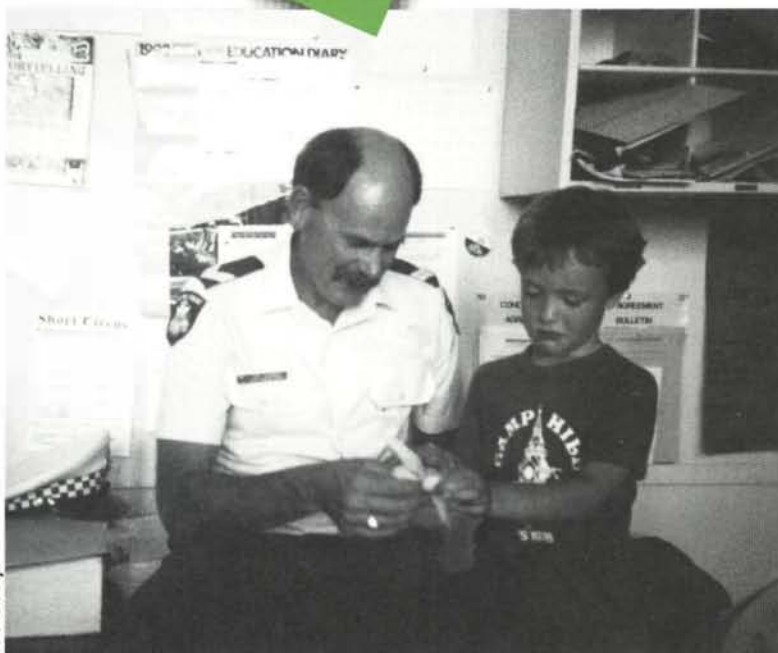
Hoe werkt het?

De betrokken politie-ambtenaren (School Resource Officers, SRO) hebben hiervoor een speciale opleiding gekregen. Op dit moment zijn er 72 in Melbourne werkzaam; tezamen waken zij over meer dan 500 scholen. Ze zijn hier *full time* mee bezig en behandelen onderwijs-thema's als de rol van de politie in de maatschappij; het rechtssysteem; rechten, regels en verantwoordelijkheden; de gevolgen van gedrag; veiligheid voor jezelf en

voor anderen, en drugs en alcohol.

De gedachte achter deze schoolse aanpak is de veronderstelling dat de gemeenschap er beter op wordt en prettiger zal zijn om in te leven, als je van kinderen betere burgers weet te maken. Ook het positieve effect op het politiewerk (zowel financieel als fysiek) is een duidelijk punt van overweging geweest. Door het werk op scholen hoopt de politie het aantal misdrijven omlaag te brengen, een betere verstandhouding met jongeren te kweken en jongeren te leren begrijpen dat de politie een duidelijke rol heeft in de maatschappij.

De Victoria Police verwacht niet dat binnen afzienbare tijd, maar wel op de langere termijn een duidelijke afname van het criminaliteitsniveau merkbaar zal zijn. Zij gaat er wel vanuit dat de houding ten opzichte van de politie snel zal verbeteren en dat deze houdingswijziging zich bij deze jongeren tot ver in hun volwassenheid zal handhaven.

Jan van Dijk

Nederland

Het hoofd van de Directie Criminaliteitspreventie van het Nederlandse ministerie van Justitie, dr. J.J.M. van Dijk, mocht enige tijd geleden een preventieles in een klaslokaal in Melbourne meemaken en was razend enthousiast: 'Die voorlichting varieert van je fiets op slot zetten en het verschil uitleggen tussen het mijn en dijn, tot het bijbrengen van respect voor dieren en het belichten van thema's als pesten op school. Volgens een eerste evaluatie steken de kinderen er veel van op. Mijzelf viel op hoe positief de kinderen op de politie-agent reageerden. Hij was duidelijk een vertrouwenspersoon'.

Ook in Nederland zijn soms politie-agenten voor de klas te vinden, al gebeurt dat maar zeer zelden. En dan meestal op uitnodiging van de school, bij voorbeeld ter gelegenheid van een project over criminaliteit en vandalisme. Van Dijk: 'Ik zie niet in waarom zulke dingen in Nederland niet

zouden kunnen. Het zou bijvoorbeeld heel goed zijn voor scholen met veel allochtone jongens. Helaas hebben we allang geleden het laatste uniform op school - dat van de verkeerspolitie - wegbezuinigd. Zo'n functionaris, en dan in breder verband dan het verkeer, zou moeten terugkeren in de klaslokalen. Daarbij moet het overigens niet gaan om de zwakke broeders uit het korps. In Melbourne worden de besten uit het korps ingezet! Mensen die in hun vak hun sporen dubbel en dwars hebben verdiend en die bovendien goed getraind zijn voor het werken met kinderen'.

Van Dijk ziet in dit kader een belangrijke taak weggelegd voor het Openbaar Ministerie en de politie zelf.

800 Politiesurveillanten

Om meer toezicht en een betere controle op straat te bewerkstelligen, hebben minister Hirsch Ballin van Justitie en zijn collega van Binnenlandse Zaken Dales besloten de sterkte van de politie uit te breiden. Zij zullen de korpsbeheerders voorstellen 800 politiesurveillanten aan te stellen. Kosten: ruim 52 miljoen gulden.

De werving, selectie en opleiding van deze politiesurveillanten - waarvoor in 1992 een bedrag van 5 miljoen gulden beschikbaar is - moet volgens de beide politieministers voor eind 1993 een feit kunnen zijn. Omdat het werk van deze extra agenten ook extra werk voor het Openbaar Ministerie en de rechterlijke macht zal opleveren, krijgt de magistratuur 2,5 miljoen gulden extra.

(Bron: Algemeen Politieblad)

Normvervaging: zegt dat de bevolking iets?

Stof tot nadenken

Criminaliteit is vooral het gevolg van normvervaging. Minister Hirsch Ballin van Justitie laat welhaast geen mogelijkheid onbenut deze stelling uit te dragen. Onlangs is de bekendheid van en de houding ten opzichte van dat begrip onder de Nederlandse bevolking onderzocht. Die kennis van en belangstelling voor het onderwerp Normvervaging bleek verrassend hoog, evenals de bereidheid van de burger om hiertegen actie te ondernemen. Duidelijke achterblijvers zijn echter de CDA-stemmers. Stof tot nadenken voor Hirsch Ballin?

door Hans Willemse

Het begrip Normvervaging is vooral door de minister van Justitie Hirsch Ballin sinds zijn aantreden gebruikt om de discussie over de toegenomen criminaliteit op gang te brengen en te stimuleren. Zeker in het begin ontmoette deze benadering van het criminaliteitsprobleem veel kritiek van deskundigen. Was er niet veeleer sprake van normverschuiving dan van normvervaging? Welk onderzoek ondersteunde eigenlijk deze veronderstelde vervaging? Was de verhoging van het criminaliteitsniveau niet eerder toe te schrijven aan de toegenomen mogelijkheden tot delicten - de explosieve groei van het aantal auto's, audiovisuele apparatuur, betaalcheques et cetera - en niet aan de vervaging

van normen? Moest er niet veeleer gedacht worden aan de afname van toezicht -zelfbediening in winkels, afschaffing van tramconducteurs, vermindering van straatagenten en dergelijke - dan aan veranderingen van normatieve opvattingen? Ging het hier niet om een poging tot restauratie van het verstikkende jaren vijftig-moralisme, met zijn nadruk op gehoorzaamheid aan het gezag en onderdrukking van sexualiteit?

Ondanks deze kritiek raakte het begrip Normvervaging niet onmiddellijk in onbruik. Het leek zelfs steeds meer te worden gebruikt zowel in de media als in het dagelijkse woordgebruik.

Om vast te stellen wat de huidige bekendheid van en betrokkenheid bij het begrip Normvervaging is, werd eind maart in opdracht van de Directie Criminaliteitspreventie (DCP) van het Ministerie van Justitie onder een representatieve steekproef van ruim 1100 personen van 18 jaar en ouder een mondelinge enquête gehouden door het bureau NSS/Marktonderzoek.

Voor dit onderzoek werd Normvervaging nader omschreven als: *Het wordt steeds vanzelfsprekender om zich niet aan bestaande regels in onze maatschappij te houden (bv. zwartrijden, diefstal en inbraak, verzekeringsfraude en verkeersovertredingen)*.

Dit begrip bleek bij bijna 3 op de 4 (72%) respondenten bekend. Dit aantal is hoog, als men het vergelijkt met de gemiddelde bekendheid van alle in 1991 onderzochte onderwerpen, die 56% bedraagt.

Ook de belangstelling is groot: twee derde van de Nederlandse bevolking is geïnteresseerd in het onderwerp Normvervaging. Daarnaast raakt dit onderwerp bij twee op de drie burgers het gevoelsleven. Met andere woorden: 66% is hierbij emotioneel betrokken.

wordt aangetroffen bij:

- burgers uit de grootste drie stedelijke agglomeraties;
- burgers tussen de 25 en 64 jaar oud;
- hoog-opgeleiden;
- lezers van opinie-bladen;
- VVD-stemmers.

Politiek pikant is overigens dat de stemmers op het CDA - Hirsch

urbanisatiegraad - een duidelijke rol. Meer VVD-stemmers dan CDA- of PvdA-stemmers zijn bereid overtredingen zelf aan te pakken. Melden aan de politie is vooral bij PvdA-stemmers populair. De lagere actiebereidheid, melden aan de medeburger, is vooral kenmerkend voor de CDA-stemmers. Naar opleiding is er een toenemende

STILTE

Hans Sprangers

21

Betrokkenheid

De resultante van belangstelling en emotionele betrokkenheid kan worden aangeduid als algemene betrokkenheid. De score voor algemene betrokkenheid bij Normvervaging is bijzonder hoog: bijna de helft van de Nederlandse bevolking voelt zich betrokken bij dit onderwerp (46%). Daarmee staat Normvervaging vergelijkenderwijs in de 'top 5' van de circa 50 onderwerpen van 1991, weliswaar onder Milieuproblematiek (57%) maar vergelijkbaar met Gezondheidszorg en Vervuiling door de Industrie en boven Sociale Voorzieningen (41%).

Uit de resultaten komt verder onder meer naar voren dat een relatief hogere betrokkenheid

Ballin's eigen partij - van alle politieke schakeringen de laagste betrokkenheid vertonen.

Actiebereidheid

De gemiddelde actiebereidheid ten opzichte van de voorgelegde onderwerpen is 9%. Ook hierbij wordt voor Normvervaging een aanzienlijk hogere score gehaald: 19%. De actiebereidheid van de burger voor Normvervaging gaat ver: 16% van de bevolking geeft aan de overtreder zelf te gaan aanpakken. 50% gaat het in ieder geval melden bij de politie, terwijl bijna een kwart (22%) het gaat melden aan een (mede)burger. Slechts 11% verklaart niets of vrijwel niets te zullen doen.

Ook hierbij spelen politieke opvattingen - alsmede opleiding en

actiebereidheid naarmate de scholingsgraad hoger is.

Alles bijeen kan worden geconcludeerd dat zowel de kennis van en belangstelling voor als ook de emotionele betrokkenheid bij en actiebereidheid ten aanzien van Normvervaging verrassend hoog zijn. Dit gegeven is duidelijk een hart onder de riem van allen betrokken bij criminaliteitspreventie. Immers, bij de bevolking is een relatieve hoge instemming met en medewerking aan activiteiten te verwachten. Voor de politici betekent het bovendien een duidelijk signaal dat dit onderwerp meer aandacht - en dus financiële middelen - verdient dan thans wordt gegeven.

Lessen trekken uit een overval

In de vroege ochtend van dinsdag 21 april gijzelden drie overvallers veertien personeelsleden, de bedrijfsleider en een leverancier van een supermarkt in Amsterdam-Noord. Omdat de kluis niet geopend kon worden, stond van meet af aan vast dat de buit nihil zou zijn. Adequaat optreden van de Amsterdamse politie leidde tot de arrestatie van de daders. Direct na afloop leken de gegijzelde personen de aangrijpende gebeurtenis redelijk doorstaan te hebben. Hopelijk ondervinden zij ook op lange termijn geen schadelijke gevolgen van de gijzeling. In dit artikel worden de belangrijkste aspecten van deze overval nader belicht.

door Victor Jammers

Overvallen komen, vergeleken met de rest van Nederland, in Amsterdam relatief vaak voor. Vorig jaar vonden er in de hoofdstad ongeveer 450 overvallen plaats. Rotterdam en Utrecht zijn de tweede en derde gemeente op de ranglijst met respectievelijk 200 en bijna 80 overvallen in 1991. De gemeente Den Haag bezet de vierde positie met 50 overvallen. In de vier grootste gemeenten vindt dus ruim 40% van alle overvallen in Nederland plaats. Begin 1991 steeg het aantal overvallen opeens snel.

In reactie daarop hebben de politiekorpsen van Amsterdam, Rotterdam en Utrecht speciale

Een snelle reactie van de Amsterdamse politie in april van dit jaar. Zij wist de C-1000 overvallers na enkele uren onderhan-

delen ertoe te brengen zich over te geven.

(Foto om privacy-redenen lichtelijk gemanipuleerd)

overvalteams samengesteld die de overvalproblematiek beheersbaar proberen te maken. Een dergelijke aanpak blijkt inderdaad effect te sorteren.

Supermarkten risicobranche

Bijna iedereen weet dat bij banken, postkantoren, juweliers en benzinestations het risico van een overval groot is. De laatste jaren is echter het aantal overvallen op supermarkten, horeca-gelegenheden en tabakszaken sterk gestegen, zodat ook zij tot de risicobranches zijn gaan behoren. Een aantal grote supermarktketens heeft op deze ontwikkeling gereageerd met het nemen van preventieve maatregelen, waaronder het trainen van personeel. Ook het Bedrijfschap Horeca besteedt expliciet aandacht aan preventie van deze vorm van criminaliteit.

Gijzeling zeldzaamheid

Een overval wordt in het Wetboek van Strafrecht omschreven als diefstal waarbij gedreigd wordt met geweld, of waarbij daadwerkelijk gebruik gemaakt wordt van geweld. In de meeste gevallen wachten de overvallers het moment af waarop

er geen klanten in de winkel zijn, lopen naar binnen alsof zij gewone klanten zijn, waarna zij onder bedreiging met een vuurwapen geld eisen van het personeel. Zodra zij het geld hebben slaan zij op de vlucht. Een gijzeling, oftewel een langdurige bedreiging, zoals bij de supermarkt in Amsterdam-Noord is een uitzondering. Bij een analyse van 1.300 overvallen in Amsterdam werden er in minder dan 5% van de gevallen personeelsleden of klanten gegijzeld.

Het tijdstip van de overval op 21 april is voor supermarkten niet ongebruikelijk. Ongeveer 40% van de overvallen op supermarkten vindt tussen 6 en 9 uur 's ochtends plaats, de zogenaamde 'early morning hold-up'. In andere branches is de kans op zo'n overval in de vroege ochtend minder dan 10%. Supermarkten moeten dus nog meer dan andere bedrijven zorgen voor goede openingsprocedures.

Vuurwapens geliefd

Ook bij de overval op deze supermarkt hebben de overvallers gedreigd met vuurwapens, maar er gelukkig geen gebruik van gemaakt. Vuurwapens zijn geliefd

ANP-foto

openen. Een dergelijke voorziening betekent een aanzienlijke belemmering voor overvallers, die vooral in korte tijd hun slag willen slaan. Bovendien was er maar een beperkte hoeveelheid geld in de kluis aanwezig, omdat de dagopbrengst zich al - zoals het hoort - bij de bank bevond.

Ook het belang van oplettendheid is bij deze gijzeling bewezen. Een leverancier constateerde afwijkingen van de normale gang van zaken en liet de politie waarschuwen.

Adequaat optreden

De politie reageerde snel op de melding van de overval, sloot met een groot aantal mensen de omgeving af en wist de overvallers na enkele uren onderhandelen ertoe te brengen zich over te geven. Voor de slachtoffers waren inmiddels hulpverleners beschikbaar die hen konden helpen bij een eerste verwerking van de doorstane angsten. Wanneer ook de opvang op langere termijn goed wordt uitgevoerd, kunnen de psychische gevolgen voor de zestien gegijzelde mensen beperkt blijven.

Lessen voor daders

De Amsterdamse politie slaagt er momenteel in om van elke drie overvallen er één op te lossen (in 1990 was die verhouding nog één op vijf). Het lukt ondernemers door het nemen van preventieve maatregelen om van elke drie overvallen er één te laten mislukken, dat wil zeggen dat de overvalleur zonder buit weer naar buiten gaat. Overvallers zouden uit die cijfers een les kunnen trekken, maar waarschijnlijk heeft de afloop van deze gijzeling hen twee veel duidelijkere signalen gegeven:

- Een kluis die niet open kan, gaat ook daadwerkelijk niet open, zelfs niet in een situatie die extreem bedreigend is voor de slachtoffers. De kans op een mislukking van de overval is dus wel gelijk aanwezig.

- De politie is niet van zins om overvallers een vrije aftocht te bieden, het risico van gevangenisstraf is dus ook bij een gijzeling erg groot.

Lessen voor slachtoffers

Ook potentiële slachtoffers kunnen lessen trekken uit het gebeurde. Onderzoek heeft aangetoond dat de meeste winkeliers nog veel te weinig doen aan beperking van de buit, aan het in acht nemen van veilige procedures bij de omgang met geld en aan het trainen van medewerkers. Politie en organisaties van ondernemers zullen niet moe worden dergelijke adviezen steeds opnieuw te geven, maar wanneer individuele ondernemers de adviezen niet opvolgen blijven zij zichzelf en hun collega's in gevaar brengen.

Lessen voor justitie

Ondanks de preventieve maatregelen die de supermarkt in Amsterdam-Noord heeft genomen, is het bedrijf toch overvallen. Dat maakt opnieuw duidelijk dat een overval nooit volledig kan worden voorkomen. Een combinatie van preventieve en repressieve maatregelen moet de overvalproblematiek zover mogelijk terugdringen. Het feit dat één van de daders een ontsnapte gevangene is, onderstreept nogmaals het belang van een goede beveiliging van de Nederlandse gevangenen. Het effect van gevangenisstraf is echter ook bij dit misdrijf beperkt. Van 104 Amsterdamse overvallers, jonger dan 22 jaar, is de criminele loopbaan in kaart gebracht, waarbij bleek veel daders ondanks de strenge bestraffing (in totaal werden de 104 jonge daders tot 142 jaar tuchthuis en gevangenis veroordeeld) na hun vrijlating weer in hun oude fouten vervielen. Mede om die reden blijft het verstandig te zoeken naar mogelijkheden voor dadergerichte preventie.

bij overvallers (65%), steekwapens zijn een goede tweede (25%). De wapens worden zelden gebruikt, er vallen zeer zelden doden of gewonden. Op zich is dat een constatering die alleen interessant is voor de statistiek. Wanneer een slachtoffer bedreigd wordt met een wapen, heeft hij of zij geen baat bij die wetenschap. Integendeel, iemand die op basis van deze statistische feiten denkt dat het verstandig is om verzet te bieden tegen de overvalleur vergroot zijn eigen kans op letsel aanzienlijk. Bij verzet zal de dader immers sneller geneigd zijn om door het gebruik van geweld de controle over de gebeurtenis te behouden.

Preventie effectief

De eerder genoemde supermarkt in Amsterdam-Noord gebruikte een kluis die op het moment van de overval niet geopend kon worden. Er is een aantal varianten van dergelijke kluisen in gebruik. Sommige kunnen alleen op bepaalde tijdstippen open, andere gaan bijvoorbeeld met een kwartier of een half uur vertraging open, bij weer andere kluisen is een tweede sleutel nodig om de kluis te

Heling en de justitiële praktijk

Een samenhangend pakket van preventieve en repressieve maatregelen. Met die stelregel uit Samenleving en Criminaliteit in het achterhoofd heeft de Haagse politie getracht heling in de residentie te bestrijden. In de praktijk komt dit neer op het maken van goede afspraken met het Openbaar Ministerie.

De afspraken werden gemaakt. **Echter, terwijl de politie het justitiële onderzoek wilde onderbrengen in het helingproject, dacht het Haagse OM daar anders over. Waar een verschil in waardering van zaken toe kan leiden.**

door Peter Kruize

Volgens de uitgangspunten van het beleidsplan *Samenleving en Criminaliteit* zal de bestrijding van criminaliteit gebaseerd moeten zijn op een samenhangend pakket van preventieve en repressieve maatregelen. Hierbij zijn meerdere partijen betrokken. Naast politie en justitie ook het bestuur en de burgers zelf. Het Haagse S&C-project 'helingbestrijding' is opgezet met dit uitgangspunt in het achterhoofd. Het totale project bestond uit een drietal deelprojecten:

- relatie publiek - heling;

De auteur is werkzaam bij het Stafbureau Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek van de Gemeentepolitie Den Haag

- onderhuids opkoperscircuit;
- justitieel opsporingsonderzoek.

Het totale project is inmiddels geëvalueerd door het Stafbureau Sociaal Wetenschappelijk Onderzoek van de Haagse gemeentepolitie. In dit artikel wordt aandacht besteed aan de resultaten van het justitiële opsporingsonderzoek. Het doel van dit justitiële onderzoek was enerzijds de effectiviteit van een specifieke recherche-methodiek vast te stellen, anderzijds om bij dit concrete onderzoek aandacht te besteden aan de afstemming met het Openbaar Ministerie en een eventueel bestuurlijk vervolg.

Recherche-methodiek

Bij het onderhavige onderzoek is door de politie gekozen voor het terug-rechercheren (via een bekende dader van inbraken uit woningen) naar mogelijke helers. Een methode die sterk lijkt op het - vroeger standaard gehanteerde - door-rechercheren. De basis voor deze methodiek vormt de bekende verdachte.

Van iedere zaak in het project is nagegaan met wie het misdrijf gepleegd is en naar wie de gestolen goederen zijn doorge-sluist. Vervolgens wordt de mede-dader opgepakt en verhoord. Hierdoor treedt een sneeuwbal-effect op, zodat zich een netwerk van inbrekers aftekent.

Dit netwerk kan gebruik maken van één of meer vaste helers. Het is ook mogelijk dat de goederen willekeurig worden afgezet.

Wetgeving

De wetgeving op het gebied van heling is sinds februari van dit jaar enigszins gewijzigd. Enerzijds is de formulering van het begrip heling verruimd, anderzijds is de eis van winstbejag ter strafbaar stelling van heling sterk afgezwakt. In de huidige wetgeving is het bewijs voldoende wanneer de verdachte wist of had kunnen vermoeden dat er sprake was van gestolen goed. Het in dit artikel besproken justitieel opsporingsonderzoek heeft nog plaatsgevonden binnen de 'oude' wettelijke kaders.

Resultaten

Aan de hand van een bekende inbreker is - in een tijdsbestek van 4 weken en 200 overuren - een netwerk van inbrekers en helers blootgelegd. Het helingsteam bestond uit vijf rechercheurs, een brigadier en een adjudant. De laatstgenoemde was tevens hulp-OvJ.

De buit na de inval in een helingpand. Het raken van de helers in hun portemonnee, door zoveel mogelijk gestolen spullen in beslag te nemen, wordt vrijwel onmogelijk wanneer mede-helers weer op vrije voeten worden gesteld.

In totaal zijn er zeven verdachten van inbraak aangehouden; zij bekenden 154 inbraken. Daarnaast hebben ze verklaringen afgelegd over van

vernielingen en diefstallen (met name uit auto's). De totale schade die de verdachten hebben aangericht, wordt geschat op een bedrag van een kleine drie ton.

Tevens is een twaalfstal verdachten aangehouden inzake heling. Twee helers moesten ten tijde van de afronding van het project nog worden aangehouden.

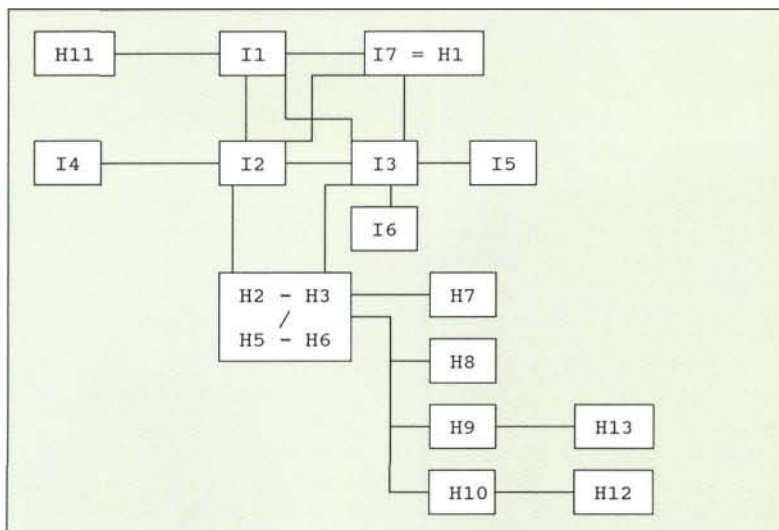
Netwerk

Het hart van het helersnetwerk bestaat uit een viertal helers (H2, H3, H5 en H6). H2 en H3 wonen met elkaar samen, evenals H5 en H6. Daarbij is H5 de moeder van H3. In schema 1 is weergegeven welke relaties er bestonden tussen de inbrekers en de helers. Hierbij zijn de inbrekers aangegeven met I1 tot I7 en de helers met H1 tot H13. Hierbij kan worden opgemerkt dat I7 dezelfde persoon is als H1.

Afstemming

De politie wilde het justitiële onderzoek onderbrengen in het helingproject en daarmee een projectmatige behandeling van de

relatie-schema: inbrekers-helersnetwerk

resultaat hiervan is dat de zaak niet behandeld wordt in het kader van het project helingbestrijding, maar wordt verwezen naar de weekdienstofficier. Hiermee wordt het justitiële onderzoek als een 'normale' zaak behandeld.

Hoewel deze beslissing door de betrokken politiemensen als teleurstellend wordt ervaren, is het in het kader van het helingproject een interessant voorval. Hiermee is immers de mogelijkheid ontstaan te zien wat de mogelijkheden van een dergelijk onderzoek zijn, zonder dat het een speciale behandeling krijgt. Vaak zijn projecten een succes; niet vanwege de basisfilosofie, maar vanwege de extra aandacht die de materie tijdelijk krijgt. Na beëindiging van het project vervliegt het resultaat dan ook meestal weer.

Het helingteam dient zaken te doen met de weekdienstofficier over verlenging van de inverzekeringstelling en de voorgeleiding van de eerste groep aangehouden en gehoorde helers (H2, H3, H5 en H6). De weekdienstofficier verlengt de inverzekeringstelling, maar is van mening dat er onvoldoende gronden zijn voor een bevel voorlopige hechtenis. Omdat het helingonderzoek als routinezaak behandeld is, wordt de zaak uiteraard afgezet tegen

andere, zich in die weekdienst aandienende, onderzoeken. Er volgt dan ook geen voorgeleiding en op de derde dag van de inverzekeringstelling worden de verdachten heengezonden.

Een belangrijk aspect van een helingsonderzoek is natuurlijk het in beslag nemen van zoveel mogelijk gestolen goed en deze bij de rechtmatige eigenaar terug te bezorgen. De heenzending van de verdachten had echter tot gevolg dat andere of mede-helers van te voren ingeseind konden worden over het politie-onderzoek. Er zijn sterke aanwijzingen dat de woningen van de betrokken dan ook al leeggehaald waren, vóórdat de politie tot aanhouding en in beslagname kon overgaan.

Strafoplegging

Na beëindiging van het recherche-onderzoek zijn de processen-verbaal met betrekking tot de inbrekers en de helers naar het Openbaar Ministerie gezonden. Een aantal inbrekers is redelijk snel berecht. I2 is in een inrichting geplaatst. I3 is veroordeeld tot tuchtschool. I4 is veroordeeld tot 12 weken gevangenisstraf (waarvan de helft voorwaardelijk), I5 tot 12 maanden (waarvan 3 maanden voorwaardelijk en met aftrek van voorarrest).

De berechting van de helers

ANP-foto

zaak door het Openbaar Ministerie bewerkstellingen. Er bestaat echter een verschil in waardering van de zaak tussen de politie en de Officier van Justitie. Het

heeft echter langer op zich laten wachten. De meesten zijn na ongeveer anderhalf jaar op de zitting verschenen. De oplegde straffen variëren van geldboetes tot korte gevangenisstraffen. H2 is veroordeeld tot 1 maand voorwaardelijke gevangenisstraf en 500 gulden boete. H3 is veroordeeld tot 1 maand voorwaardelijk en 35 uur werkstraf. H5 en H9 zijn

heengezonden. Het is duidelijk dat dit het onderzoek bemoeilijkt en één van de fundamenteën onder een dergelijk onderzoek wegslaat. Uit de strafoplegging blijkt immers dat helers er met een kleine geldboete of enkele weken gevangenisstraf van af komen. Het raken van de helers in hun portemonnee, door zoveel mogelijk gestolen spullen in beslag te

'Veiligheid kost gel

Voor een hogere veiligheid zal de Nederlander de komende jaren dieper in de beurs moeten tasten. Dat althans is de mening van een tweetal hoofdcommissarissen, een gewezen hoofdcommissaris en een oud-Tweede-Kamerlid.

De hoofdcommissaris van Haarlem, mr M.A. Straver, rekende twee maanden geleden in het Algemeen Politieblad uit dat wanneer de aanbevelingen van het rapport 'Veiligheid en Politie, een beheersbare zaak' (McKinsey & Company, in opdracht van de Stichting Maatschappij en Politie) geheel worden opgevolgd, de politiesterkte in Nederland in vijf jaar met circa 10 duizend zal moeten toenemen. Kosten: 1 miljard gulden. Volgens Straver zal door de extra politie-inzet de directe en indirecte schade ten gevolge van criminaliteit met 1,3 miljard afnemen, waardoor de investering volgens hem zichzelf geheel terugverdiend.

Zijn collega te Amsterdam, drs E.E. Nordholt, kwam kort daarop in het RTL 4 televisieprogramma De Vierde Kamer al tot eenzelfde bedrag. Hij meent dat de afgelopen tijd over veiligheid 'veel wordt gesproken en veel wordt geklaagd. Ik vind dat de politiek de moed moet hebben om in één keer een hele grote stap te maken om de veiligheidsproblematiek in dit land aan te pakken. En dat blijf ik ook maar zeggen', hield hij gespreksleider Ton Elias voor. Nordholt is al jaren ontevreden over de manier waarop zijn eigen partij, de PvdA, met criminaliteit omgaat. 'Men heeft te vaak en te veel gedacht dat het een onderwerp was voor rechts en ik vind dat men zich daar erg in vergist heeft. (...) Mensen in een welgestelde situatie kunnen het zich vaak ook nog veroorloven te

Netwerk opgerold

De politie van Den Haag heeft medio mei van dit jaar een netwerk opgerold van toevallig-gerwijs ook negentien helers. Zij variëren in leeftijd van 17 tot 53 jaar en betrokken hun goederen (voornamelijk elektronische apparatuur, gereedschappen en fietsen) van om en nabij de 75 drugsverslaafden, die voor hun diensten werden betaald in geld of drugs. Hoofdverdachten zijn een

Haagse man en een vrouw. Het netwerk maakte gebruik van vier panden in de residentie. In één van de panden vond de politie bij huiszoeking een wapen, een kleine partij harddrugs en 20 mille aan contant geld. Ook werd voor rond de 25 mille aan gestolen goederen aangetroffen. De politie vermoedt dat er maandelijks voor enkele tienduizenden guldens werd omgezet.

vrijgesproken. H6 is veroordeeld tot 2 weken voorwaardelijk en 500 gulden boete. H8 moest 400 boete betalen. H10 en H11 zijn elk veroordeeld tot 1 week onvoorwaardelijk, H12 tot 4 weken onvoorwaardelijk. H4 en H7 zijn niet als verdachten aangemeld bij het Openbaar Ministerie.

Kanttekeningen

De resultaten van het opsporingsonderzoek stemmen tot tevredenheid. Het is gebleken dat het terug-rechercheren een groot aantal in dit geval inbraken kan oplossen en dat tevens de lijnen naar de helers kunnen worden gevolgd.

Ondanks dit goede resultaat zijn er kanttekeningen te plaatsen bij het verloop van het opsporingsonderzoek. Het is gebleken dat de kansen voor een adequate aanpak van helers niet goed mogelijk is binnen het raamwerk van de normale weekdienst. Aangehouden en in verzekering gestelde helers zijn in dit onderzoek niet voorgeleid, maar

nemen, wordt vrijwel onmogelijk wanneer mede-helers weer op vrije voeten worden gesteld.

Het is daarom maar zeer de vraag of de huidige verruiming van de wettelijke mogelijkheden ten aanzien van heling bovenstaand probleem bij de bestrijding van heling wegneemt. Een goed contact vooraf tussen de politie en het Openbaar Ministerie lijkt dan ook de enige mogelijkheid om dergelijke problemen in de toekomst te vermijden.

//

Hans Sprangers

beveiligen en mogelijkserwijs hebben ze juist doordat ze welgesteld zijn veel te vrezen, maar de arme mensen hebben altijd het meest te leiden, ook onder de onveiligheid. En daarom vind ik dat de PvdA daar een nummer van zou moeten maken.'

Portemonnee trekken

Een andere wijze van financiering was enige tijd geleden te horen uit de mond van oud-commissaris van politie te Amsterdam, Sietsma. Die is sinds zijn overstap naar het bedrijfsleven (hoofd Security van Philips en sinds 1 april van dit jaar partner in Interseco, een bureau voor beveiligingsdienstverlening in Den Haag) zijn oude politievisie naar eigen zeggen geheel kwijt: 'Ik heb me los weten te maken van het recherchedenken', liet hij het dagblad Het Parool weten. De weg van het strafrecht is volgens hem absoluut ontoereikend; de samenleving zal ervan doordrongen moeten raken dat de

portemonnee getrokken dient te worden: men moet zijn eigen veiligheid kopen. 'De overheid moet opsporen en vervolgen. De rest - het verkleinen van risico's - moet aan de beveiligingsbranche worden overgelaten. Het effect en resultaat van vervolging is hartstikke gering. Ik zeg dat niet omdat ik toevallig bij het bedrijfsleven zit. Een kernactiviteit van de politie is niet het beschermen van burgers in het algemeen. Je kunt geen volledige bescherming van de overheid verwachten, daarvoor moet je zelf in de achterzak grijpen.'

De roep om het hoogste bedrag voor veiligheid kwam begin mei vanuit Amsterdam. Daar riep de oud-wethouder te Amsterdam en voormalig Tweede Kamerlid voor de Partij van de Arbeid, Jan Schaefer, op tot stevige investeringen om de veiligheid van de Nederlandse burger te vergroten. Volgens de Amsterdammer, die een jaar geleden namens minister Dales de Sociale Vernieuwing

handen en voeten trachtte te geven, is daarvoor minstens twee miljard gulden nodig.

Schaefer deed zijn uitspraken tijdens de jaarvergadering van de Vereniging Amsterdam City over het thema Veiligheid en Sociale Vernieuwing. Nu de buitenlandse bedreiging van onze vrijheid en democratie is afgenomen, moeten we waakzaam zijn voor bedreigingen van binnenuit, zoals onveiligheid en vandalisme, meent hij. Een verschuiving tussen budgetten voor externe en interne veiligheid is daarom noodzakelijk. De veiligheid in ons land heeft twee miljard gulden nodig, 200 miljoen per jaar, gedurende tien jaar.

Waar de aanwezige ondernemers zich de blaren op hun handen applaudisseerden, vonden de plaatselijke politici het verhaal weliswaar 'pittig' en 'prikkelend' voor de discussie over veiligheid, maar financieel slecht onderbouwd.

Vakantiesoress

Tijdens een vakantie of uitstapje in het eigen land stoort de doorsnee Nederlander zich eerder aan overlastproblemen als hard rijdende auto's of hondepoeper, dan dat hij zich echt druk maakt om criminaliteit. Toch is de kans dat hij daarvan het slachtoffer wordt niet gering: het overkwam in 1991 ongeveer 13% van de binnenlandse toeristen, zo blijkt uit onderzoek. Nederlanders met vakantie in eigen land zijn daarentegen behoorlijk preventief: ongeveer 40% laat waardevolle spullen thuis, terwijl 65% in ieder geval de waardevolle spullen meeneemt, als men de auto ergens parkeert.

door Ton Eijken en Tom van Dijk

In maart van dit jaar is er in opdracht van de Directie Criminaliteitspreventie een onderzoek verricht onder Nederlanders die in 1991 in het eigen land met vakantie gingen. Dit onderzoek is uitgevoerd in het kader van de ontwikkeling van een standaard instrument voor het doen van onderzoek onder reizigers.

Al eerder is in SEC aandacht besteed de 'Standaard Enquête Bevolking'. Aan de hand van dit

De auteurs zijn respectievelijk verbonden aan de Directie Criminaliteitspreventie van het ministerie van Justitie te Den Haag en AGB/Intomart te Hilversum

instrument kan in een gemeente of regio onderzoek worden gedaan naar criminaliteit, onveiligheid en preventie en het functioneren van politie en bestuur in verband hiermee. Dit instrument richt zich echter uitsluitend op de 'vaste' bevolking van een gebied en niet op de bezoekers. Daarom worden nu de mogelijkheden verkend voor het ontwikkelen van een standaard voor onderzoek onder deze doelgroep. Daarbij wordt gekeken naar twee subgroepen: toeristen en forensen.

Onderzoek onder toeristen heeft allereerst plaatsgevonden in twee belangrijke toeristische centra in Nederland: Zandvoort en

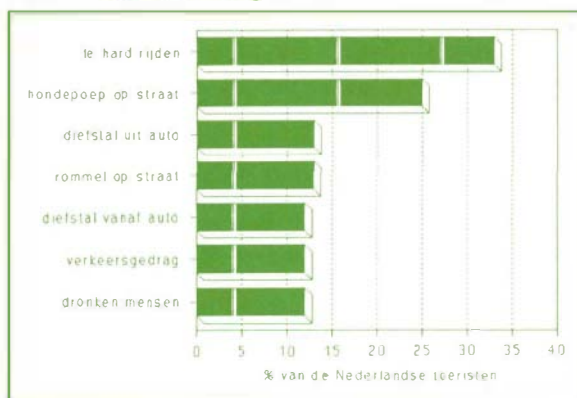
zijn 600 Nederlanders telefonisch ondervraagd. Op slachtofferschap na zijn de gestelde vragen gericht op de langste binnenlandse vakantie. De vragen over slachtofferschap hadden betrekking op alle toeristische uitstapjes in 1991.

Probleemervaring

Nederlanders die in hun eigen land met vakantie gaan, denken zeker niet steeds aan criminaliteit. Men stoort zich eerder aan overlastproblemen als hard rijdende auto's en hondepoeper op straat. Criminaliteitsproblemen signaleert men minder vaak. Diefstal uit auto of beschadiging en diefstal vanaf auto worden nog het meest genoemd (zie figuur 1).

Niet alleen signaleert men nauwelijks criminaliteitsproblemen, men denkt ook nauwelijks aan de mogelijkheid zelf slachtoffer te worden van criminaliteit. 83% van de toeristen zegt daar nooit aan te denken, de overigen denken aan zakkenrollerij, beroving/diefstal met geld, diefstal uit auto en inbraak of diefstal uit de woning.

Figuur 1: Probleemervaring tijdens vakantie of uitstapjes in Nederland (% vaak)

Valkenburg aan de Geul. Daarnaast is er een landelijk onderzoek onder toeristen verricht. Veldwerk onder forensen heeft al plaatsgevonden in Amsterdam en Den Haag. In de loop van dit jaar zal over al deze onderzoeken worden gerapporteerd in een publikatie van de Directie Criminaliteitspreventie.

In het landelijke onderzoek

Slachtofferschap

Ondanks deze zonnige inschatting wordt in feite toch nog 13% het slachtoffer van de een of andere vorm van criminaliteit. Dat betekent dat 1 op de 8 Nederlanders het afgelopen jaar een hoop vakantiesoress had.

Dat is behoorlijk hoog als men bedenkt dat het veelal maar om een beperkte periode gaat: van

enkele dagen tot enkele weken per jaar. Opvallend is dat slachtoffer-schap het hoogste scoort tijdens uitstapjes of een korte vakantie, en niet tijdens een lange vakantie.

Naar vorm van criminaliteit is het slachtofferpercentage het hoogst voor beschadiging van en diefstal vanaf de auto.

Aan de Nederlanders die in 1991 in eigen land op vakantie zijn geweest is ook gevraagd of men in dit jaar in het buitenland op vakantie is geweest en of men daar het slachtoffer is geworden van criminaliteit. Dat was bij ongeveer 10% van deze buitenland-gangers het geval.

Aangiftebereidheid

Als men tijdens een vakantie of uitstapje in Nederland in aanraking komt met criminaliteit, is de bereidheid dit te melden bij de politie behoorlijk groot. Bijna iedereen zal de politie ervan in kennis stellen als de fiets of de autoradio wordt gestolen. Het is echter opvallend dat slechts 70% aangifte doet, als men 's avonds in een toeristenplaats is bedreigd met mishandeling. Vooral mannen blijken minder geneigd dit te gaan melden. Dit geldt ook voor degenen die slechts kort ergens verblijven.

Preventie

Nederlanders zijn zeker bereid zich tijdens een binnenlandse vakantie te beschermen tegen mogelijk slachtofferschap. Zo laat ongeveer 40% van hen waardevolle spullen bewust thuis. Als men vervolgens met de auto op stap gaat, laat ongeveer 65% geen waardevolle spullen in de auto achter. Dat geldt niet voor de autoradio, toch een zeer begeerd diefstalobject: 73% neemt de autoradio meestal niet mee.

Preventieve maatregelen scoren hoger bij toeristen die kort ergens zijn geweest. Ook nemen mensen met een hogere aangifte-bereidheid meer preventieve maatregelen.

'Amsterdamse politie mag niet bijverdienen'

Medio februari werd in het RAI-complex te Amsterdam, tijdens een speciale dag over veiligheid bekend gemaakt dat de gemeentepolitie Amsterdam als eerste korps in Nederland is begonnen met het tegen betaling leveren van beveiligingsadviezen aan particulieren en bedrijven. Daartoe was zelfs een speciale stichting in het leven geroepen, de Stichting International Police Product Centre. Deskundigen van de Amsterdamse gemeentepolitie zouden in hun vrije tijd deze adviezen gaan verstrekken.

Volgens de Tweede-Kamerleden Dijkstal (VVD) en Stoffelen (PvdA) kan dit niet door de beugel, onder meer niet omdat volgens hen het geven van voorlichting over preventie in het algemeen een gewone taak is van de politie waarvoor burgers en bedrijven niet voor hoeven te betalen. De politieministers Hirsch Ballin en Dales zijn het met Dijkstal en Stoffelen eens, zo

blijkt uit antwoorden op kamer-vragen. 'De door de Amsterdamse politie ontplooid activiteiten liggen meer op de weg van een particuliere beveiligingsorganisatie. (...) Mede om verwarring bij de burger te voorkomen en ook uit het oogpunt van democratische controle is een helder organisato-risch onderscheid tussen particuliere sector van groot belang', aldus de bewindslieden. Het verrichten van werkzaamheden naast het reguliere politiewerk is volgens de wet mogelijk, maar daarvoor zal de burgemeester als korpsleider ontheffing moeten verlenen. Burgemeester Van Thijn heeft in het verleden deze ontheffingen stelselmatig geweigerd. En terecht, menen de bewindslieden. Zij vinden de initiatieven van het Amsterdamse korps ongewenst, omdat zij zo zijn opgezet dat van een duidelijke onderscheiding van de korpsorganisatie geen sprake is. Zij hebben de korpsleider nog eens nadrukkelijk gewezen op hun afwijzende houding in deze zaak.

29

Folders

"'Folders helpen niet tegen vandalisme'. Dat was de uitkomst van een recent onderzoek van Justitie: al die stapels met folders, al die lessen over de kwalijke gevolgen van vandalisme, het hielp geen donder. Justitie bekeek, om tot dat negatieve oordeel te komen, 104 preventieprojecten tegen kleine criminaliteit, oogst van vijf jaar.

Nauwelijks is dat nieuws bezonken of Justitie komt zelf met een grote campagne ter bestrijding van *heling*. (...) 'Nog even en we weten niet beter', luidt de slogan. Inderdaad, voor wie het nog niet wist, bevat deze campagne veel informatie: er

wordt in ons land op grote schaal gestolen omdat er zo'n goede markt is voor gestolen goederen. Nieuwe sportschoenen van een duur merk, nieuwe fietsen, video's - en dat allemaal voor een paar tientjes. Het doet een beetje denken aan de preventie-agenten die scholen bezoeken met een koffertje drugs of in beslag genomen messen om de kinderen te laten zien wat ze niet mogen hebben.

Nog even en we weten niet beter. Als straks die andere afdeling van Justitie het effect van de campagne bekend maakt, weten we in ieder geval beter."

(Hoofdredacteur Rinus Ferdinandusse in Vrij Nederland, april)

Liever zaken doen dan slempen

In de vorige aflevering van SEC plaatste redactielid Greetje van den Bergh enkele kanttekeningen bij het vermeende nut van vaak zeer kostbare internationale bijeenkomsten. Zij deed dat aan de hand van het in november 1991 georganiseerde internationale congres over (on-)veiligheid in steden, drugs en criminaliteitspreventie. De gemeente Rotterdam, zeer actief op het gebied van criminaliteitspreventie, nam daaraan doelbewust niet deel. Gerard Riesthuis van het Rotterdamse projectteam Bestuurlijke Preventie legt uit waarom.

30

Carel van Hees/HH

door Gerard Riesthuis

In het aprilnummer van SEC (1992) is onder de intrigerende kop 'Tussen zaken doen en slempen' een artikel van redactielid Greetje van den Bergh opgenomen. Aanleiding voor haar overdenkingen is het in Parijs in november 1991 georganiseerde internationale congres over (on-)veiligheid in steden, drugs en

De auteur is werkzaam bij de Directie Algemene Bestuurszaken van de gemeente Rotterdam en is plaatsvervangend hoofd van het Projectteam Bestuurlijke Preventie.

criminaliteitspreventie. Uit de beschrijving van de congreslunches maak ik op dat deze, vanwege het ontbreken van voldoende zitgelegenheid, de nodige vaardigheden van de deelnemers eisten.

Een interessante fotoreportage van een diner in een Parijs restaurant van Nederlandse afgevaardigden maakte voor mij nog eens duidelijk welke andere problemen zich kunnen voordoen bij contacten tussen verschillende culturen. Naar ik uit het foto-/beeldverhaal begreep, zijn de (taal)problemen naar tevredenheid van alle partijen opgelost. Rotterdam, zo kan men uit de

bovenstaande, enigszins afstandelijke beschrijving opmaken, heeft niet deelgenomen aan het Parijse congres. Hieraan lag een aantal redenen ten grondslag, Greetje van den Bergh snijdt in haar verhaal terecht het vraagstuk aan van de meerwaarde van deelname aan dergelijke internationale conferenties.

Een dergelijke, op de Rotter-

damse nuchtere zakelijkheid gebaseerde vraagstelling, spreekt ondergetekende zeker aan. Greetje van den Bergh vraagt zich in haar artikel af of er op het gebied van criminaliteitspreventie in stedenbanden tussen gemeenten niet veel concretere resultaten zijn geboekt dan, naar zij stelt, hetgeen de Parijse conferentie heeft opgeleverd. Deze vraag richt zich op het al dan niet bestaan van stedenbanden, in bijzonder in relatie tot criminaliteitspreventie, en - wellicht relevanter - of dergelijke samenwerkingsvormen een werkbaar alternatief vormen voor grootschalige internationale congressen zoals in Parijs.

Snoepreisjes

Internationale contacten, meestal vertaald in buitenlandse snoepreisjes, nutteloos en uitsluitend bedoeld om op kosten van de baas of de belastingbetaler te slempen (zo definieert althans de redactie van SEC de mening van tegenstanders van internationale contacten), zijn er tussen gemeenten in vele maten en

de gehele wereld. De gemeente werkt in deze nauw samen met het (haven-)bedrijfsleven, maakt dankbaar gebruik van de contacten die Rotterdam over de aardbol bezit. Maar naast de handelscontacten zijn er in de laatste decennia andere vormen van internationale samenwerking ontstaan.

Allereerst de uitwisseling op

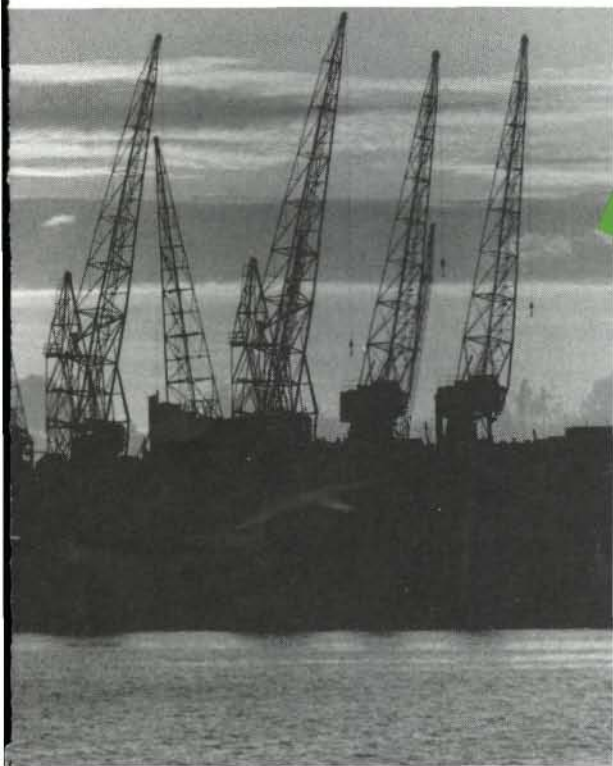
zullen deze contacten in de vorm van stedenbanden al lang bestaan. Het doel van de stedenbanden - economisch, cultureel of sociaal - zal voor de betrokken gemeenten vaak verschillend zijn. Natuurlijk leiden sommige stedenbanden een sluimerend bestaan of graven niet echt diep, maar toch kan uit het groeiend aantal en de bestaansduur worden afgeleid dat hier sprake is van een succesformule. Daarmee is de vraag ten aanzien van de kosten en baten van stedenbanden niet van tafel.

Dialogo

Aan internationale samenwerkingsverbanden, gebaseerd op economische of culturele motieven, hield je als stad een handelscentrum of een tentoonstelling over Chinese kunstschatten over. Het direct meetbare positieve resultaat van een dergelijke samenwerking bevordert een dialoog tussen steden. Onderwerpen als armoede, segregatie en discriminatie bleken echter veel moeilijker bespreekbaar tussen steden, moeilijker althans dan de eerder genoemde economische en culturele samenwerking. Toch is geleidelijk meer aandacht gekomen voor (groot-)stedelijke problemen. Enerzijds omdat partners in samenwerkingsverbanden voldoende vertrouwen ten opzichte van elkaar bezitten om ook gevoelige onderwerpen ter discussie te stellen. Anderzijds omdat de problemen in Europese steden opmerkelijke overeenkomsten vertonen. In Europa worstelen tal van lokale overheden met het criminaliteitsprobleem. Hoewel de beschikbare instrumenten, het wettelijk regime, de bestuursverantwoordelijkheden en zo voort, vaak verschillen, wordt door gemeenten op vaak creatieve wijze aan de oplossing van criminaliteit gewerkt.

Ontstaan

Rotterdam maakt sinds 1990 deel uit van een stedenband die zich specifiek richt op de aanpak

Aan internationale samenwerkingsverbanden, gebaseerd op economische of culturele motieven, hield je als stad een handelscentrum of een tentoonstelling over Chinese kunstschatten over.

soorten. Hoewel sommigen anders willen doen geloven, bestaat er een lange historie van contacten tussen lagere overheden van verschillende landen. Ik wil de lezer niet vervelen met bespiegelingen over handelsroutes in de Middeleeuwen, die tot bloeiende contacten tussen steden hebben geleid. Feit is dat dergelijke, op zakelijke motieven gebaseerde relaties, zeker in deze tijd onverkort hun waarde hebben behouden.

Jumelages

Een gemeente als Rotterdam heeft talloze *jumelages* of stedenbanden met (haven-)steden over

het terrein van kunst en cultuur, waarbij de Rotterdamse musea een prominente rol spelen. De ontwikkelingsproblematiek in het kader van de Noord/Zuid-relatie heeft Rotterdam een groot aantal internationale contacten opgeleverd. Recent is er, naast de bestaande relaties met Oost-Europese landen, een enorme toename ontstaan van uitwisselingsprogramma's met steden in genoemde landen.

Academische vraag

Het is mijns inziens dan ook een academische vraag of steden internationale contacten moeten aangaan, want in de praktijk

en bestrijding van criminaliteit in steden. Twee factoren hebben geleid tot het ontstaan van deze stedenband. Allereerst is Rotterdam actief in het promoten van de stad in al zijn facetten, waaronder de kennelijk succesvol geachte criminaliteitspreventie.

Het feit dat in de sfeer van functioneel toezicht in de jaren 1990 en 1991 in Rotterdam 175 structurele arbeidsplaatsen zijn gecreëerd voor langdurig werklozen, heeft zowel een criminaliteitsaspect als een werkgelegenheidsaspect. Van dit laatste wordt door de wethouder werkgelegenheid in internationale gremia met enthousiasme mededeling gedaan, niet in de laatste plaats omdat de scholingsprogramma's mede door de EG zijn gefinancierd. Ook de aanpak van criminaliteit in het kader van de - mede door het ministerie van Justitie gefinancierde - buurtbeheerprojecten levert internationale interesse op. Juist door het ontbreken in andere Europese steden van voldoende beïnvloedingsmogelijkheden bij lokale overheden ten aanzien van politie en Justitie, biedt het concept van buurtbeheer voor hen interessante aanknopingspunten.

Een presentatie van het Rotterdamse preventiebeleid in Lyon leverde tal van reacties op.

Barcelona

Met name Barcelona liet via burgemeester Maragall aan zijn collega te Rotterdam weten geïnteresseerd te zijn in een verdere gedachtenwisseling. Besloten werd op 15 en 16 oktober 1990 een internationaal seminar te organiseren in Barcelona. Gekozen werd voor een beperkt aantal deelnemers, 50 in totaal, uit 7 EG-landen. De deelnemers werden geselecteerd uit het bestuur, ambtelijk apparaat, politie en wetenschap, waarbij ervaring en betrokkenheid bij het beleids-terrein criminaliteitspreventie als voorwaarde werden beschouwd. Het doel van het seminar viel

Ook de aanpak van criminaliteit in het kader van de buurtbeheerprojecten, zoals in het Rotterdamse Spangen, levert internationale interesse op

Jerry Lampen

uiteen in de volgende aspecten:

- uitwisseling van informatie over de aard en omvang van criminaliteit in (grote) steden;
- inventarisatie van analysemethoden gericht op het verkrijgen van inzicht in de criminaliteit;
- het inventariseren en uitwisselen van methodieken met betrekking tot de aanpak van criminaliteit op lokaal niveau;
- het ontwikkelen van een Europees informatiepunt (databank) ter bevordering van een lokaal preventief criminaliteitsbeleid.

Het beperkte aantal deelnemers, het niveau van deskundigheid van de deelnemers, de goede voorbereiding van het seminar en de gekozen opzet (workshop met voldoende gelegenheid tot uitwisseling van gedachten), hebben tot een zeer bevredigend resultaat geleid. De bevindingen en aanbevelingen van het seminar in Barcelona zijn neergelegd in een boek, uitgegeven door de gemeente Barcelona (voor de geïnteresseerde lezers is in Rotterdam een exemplaar ter inzage). Belangrijker is echter dat zes steden die aan het seminar te Barcelona deelnamen, besloten structureel te gaan samenwerken op het gebied van criminaliteitspreventie: Barcelona, Lyon, Turijn, Lissabon, Birmingham en Rotterdam.

Behoefte

Barcelona en Rotterdam hebben vervolgens het initiatief genomen de samenwerking nader vorm te geven. Kern van elk lokaal preventiebeleid is de analyse van het criminaliteitsprobleem, het formuleren van een beleid, het ontwikkelen van methoden en technieken en het evalueren van het ontwikkelde beleid. Er bestaat - zo heeft het seminar van Barcelona geleerd - een enorme behoefte aan informatie over genoemde elementen van een lokaal preventiebeleid. Het is opmerkelijk dat de deelnemende steden, buiten Rotterdam, allen op enige wijze betrokken zijn geweest bij activiteiten van het Europese Forum (het *Forum des collectivités territoriales européennes pour la sécurité urbaine*), de organisator van het congres in Parijs. Kennelijk biedt het Europese Forum niet de mogelijkheid tot een meer praktische aanpak zoals deze in de beschreven stedenband mogelijk is.

Eurocities

In de stedenband is afgesproken het aantal deelnemende steden in eerste instantie te beperken tot de zes genoemde steden, met name vanuit het oogpunt van beheersbaarheid. Om ook voor andere steden toegankelijk te zijn, is aansluiting gezocht bij Eurocities, het samenwerkingsverband waarbij de

meeste (grotere) Europese steden zijn aangesloten.

Hoewel Eurocities zich tot voor kort richtte op economische en technologische ontwikkeling van steden, bleek men zeer enthousiast over het initiatief van de zes steden. De stedenband werd 'geadopteerd' door Eurocities, waarbij naast inhoudelijke support ook financiële steun werd toegezegd. De verwachting is dat, met de steun van Eurocities, de EG een financiële bijdrage zal geven ten behoeve van het informatiepunt, dat naar verwachting in Barcelona zal worden gevestigd.

Overigens zullen in het algemeen samenwerkings- c.q. uitwisselingsprogramma's tussen Noord- en Zuid Europese steden en regio's in toenemende mate van belang zijn bij subsidiëring door de EG. Naar mijn inschatting zal een Europese financiering voor criminaliteitsbestrijding, die er naar de mening van velen (ook het Europees forum) zal en moet komen, steeds meer worden getoetst op het aspect van internationale samenwerking.

Productief

De oorspronkelijke vraag van Greetje van den Bergh of er in stedenbanden concrete resultaten worden geboekt, kan dus bevestigend worden beantwoord. Uitwisseling van informatie werkt verhelderend en inspirerend, een seminar zoals georganiseerd in Barcelona leidt tot een productieve gedachtenwisseling en theorievorming. Bovendien creëert een dergelijke werkwijze een vruchtbare bodem voor een praktische samenwerking tussen steden.

Het zal de lezer niet bevreemden dat Rotterdam een voorkeur heeft voor deze vorm van samenwerking. In ieder geval een voorkeur boven de internationale congressen zoals die door het Europese Forum worden georganiseerd.

Afwenden van agressie lijkt noodzaak voor reiziger én medewerker

Streekvervoerder in de bres voor medewerkers

Het is onaanvaardbaar dat werknemers, die gewoon hun werk doen, worden mishandeld. Dat lijkt een open deur, maar diezelfde open deur zorgt echter wél voor veel overlast in het openbaar vervoer. De meeste zwartrijders kiezen voor hun ritje de tram of de metro: juist daar kan de reiziger in- en uitstappen zonder de chauffeur te passeren. Amsterdam liet daarom de conducteur terugkeren op lijn vier. Streekvervoerbedrijf Westnederland te Boskoop wil het zwartrijden ondermeer terugdringen door het inzetten van meer controlepersoneel. Maar ook de veiligheid voor reiziger én medewerker kan hierdoor beter worden gegarandeerd, meent de streekvervoerder.

door Bruno Bruins

Westnederland, het streekvervoerbedrijf dat ook eigenaar en exploitant is van de sneltram tussen Utrecht en Nieuwegein/IJsselstein, heeft sinds 1986 een aantal medewerkers in dienst voor Veiligheid, Controle en Informatie (kortweg: VIC's). De VIC's vormen het gezicht van de maatschappij

Mr. drs. B.J. Bruins is werkzaam als adjunctdirectiesecretaris bij N.V. Verenigd Streekvervoer Westnederland. Hij schrijft deze bijdrage op persoonlijke titel.

op de sneltram, ze zijn het aanspreekpunt voor de reiziger. Ervaringen in Amsterdam leren dat de reiziger zich veiliger voelt in de nabijheid van een vaste conducteur.

Westnederland koos - vooralsnog - niet voor een conducteur maar voor een verhoogde inzet van VIC's. Het terugbrengen van de vaste conducteur op de tram heeft namelijk verschillende nadelen.

- In een systeem met een bestuurder en een vaste conducteur op elke tram zouden voor het in- en uitstappen alleen de voordeur (bij de bestuurder) en de achterdeur (bij de conducteur) geopend mogen zijn. De wachttijden bij de haltes zouden dan in de spits onaanvaardbaar lang worden.
- Daarnaast zijn de extra kosten voor een conducteur op elke tram enorm hoog, en vereist het nieuwe instapregime dure technische aanpassingen.
- De alleenwerkende conducteur staat bovendien vrijwel machteloos tegenover zich agressief gedragende groepen. Zijn werkterrein is gelegen in de tram: zijn aanwezigheid heeft geen invloed op de gang van zaken op perrons.

Uitbreiden

Westnederland vroeg de Minister van Verkeer & Waterstaat aanvullende middelen om het aantal VIC's uit te breiden. Die uitbreiding heeft ten opzichte van de conducteur enkele belangrijke voordelen.

- De tramreiziger raakt vertrouwd met het beeld van steeds terugkerende groepjes VIC's die de vervoersbewijzen controleren. Er kan méér (en vaker) worden gecontroleerd zodat de pakkans van zwartrijders toeneemt.
- De afname van het aantal zwartrijders zal naar verwachting een gunstige invloed hebben op het aantal gevallen van agressie en vandalisme.

Als de Minister positief reageert op het verzoek, zullen de VIC's werken in groepen van vijf (nu zijn dat er nog drie). Het opereren in groepjes biedt een gevoel van veiligheid aan zowel de reizigers als aan de VIC's onderling. Een voordeel is verder dat de VIC-groepjes zich niet alleen kunnen bewegen in de tram, maar ook op de haltes.

Cijfers

Uitgaande van een aantal VIC's, dat voldoende is om elke reiziger gemiddeld tenminste één keer per twee weken te controleren, is de gekozen oplossing een stuk voordeliger dan de 'vaste' conducteur op de tram.

Enkele cijfers. Thans werken op de sneltram 17 VIC's, na de uitbreiding zouden dat er 60 moeten worden. De sneltram vervoerde in 1990 ongeveer negen miljoen reizigers. Bijna 6% van de reizigers betaalde niet: dat betekent ruim een half miljoen zwartrijders. De kosten van vandalisme bedroegen in dat zelfde jaar ruim 270 duizend gulden.

Westnederland verwacht dat bij de genoemde toename van het aantal VIC's het percentage zwartrijders zal teruglopen tot 1,5 en dat de kosten van vandalisme kunnen worden gehalveerd.

Het zwartrijderspercentage van 1,5 is overigens lager dan de 3 tot 5 die het Ministerie van V&W nog acceptabel vindt. De ligging van de sneltram is echter zodanig dat de reiziger nauwelijks de

Praktijkgeval

Het is onaanvaardbaar dat werknemers, die normaal hun werk doen, worden mishandeld. De officier van justitie in Utrecht was er enkele maanden geleden duidelijk over. Een VIC van vervoersbedrijf Westnederland, die op de sneltram Utrecht-Nieuwegein plaatskaarten controleerde, werd door een drietal passagiers zodanig mishandeld dat hij door dokter en tandarts moest worden behandeld. De rekening: meer dan 4000 gulden. De straf: één dader kreeg drie

weken onvoorwaardelijke gevangenisstraf, een andere twee weken. De derde verdachte moet nog voorkomen.

Een jurist van Westnederland heeft de daders aansprakelijk gesteld en zullen zij voor de kosten opdraaien. De VIC: "Maar nog afgezien van de schadevergoeding, ben ik niet ontevreden over de veroordeling van de daders. Drie weken gevangenisstraf is niet niks. Ik weet zeker dat alle VIC's dit ziet als een opsteker".

mogelijkheid heeft een andere wijze van openbaar vervoer te kiezen. De geïsoleerde ligging van de sneltram maakt echter een efficiënte controle - maar ook gerichte service en reizigersinformatie op maat - mogelijk, zodat het streven naar maximaal 1,5 % zwartrijders gerechtvaardigd lijkt.

Samenhang

De fenomenen zwartrijden, vandalisme en agressie hangen nauw met elkaar samen. Vandalen blijken bij aanhouding vaak zwartrijders en aangehouden zwartrijders vertonen vaak agressief gedrag. Meer VIC's op de sneltram moeten het werk veiliger maken. De afgelopen tijd is het jaarlijks vijf tot tien keer 'goed raak' met passagiers die agressief reageren op de controle van hun - al dan niet aanwezige - kaartje.

Westnederland schenkt veel aandacht aan de sociale en juridische begeleiding van medewerkers die het slachtoffer zijn van mishandeling tijdens hun werk. Klappen krijgen als je gewoon je werk doet, is volgens Westnederland geen aanvaardbaar beroepsrisico. Als het onverhoopt een keer gebeurt (met name dus in de tram en in mindere mate ook in de gelede bussen, waar eveneens meerdere in- en uitstapplaatsen zijn), zal de medewerker goed moeten worden opgevangen.

Begeleiding

Als een VIC betrokken raakt bij een opstootje op de sneltram, kan in veel gevallen de dader worden aangehouden door een goed samenspel tussen de collega-VIC's en de trambestuurder. Vervolgens wordt de 'schade' (zowel voor de medewerker als aan het materieel) vastgesteld en wordt de hulp van de politie ingeroepen om een proces-verbaal op te maken van mishandeling. De VIC gaat naar het politiebureau en zonodig naar arts of tandarts. Hij gaat nooit alleen, maar altijd met een collega of een mentor. Daarna wordt in gesprekken met de vestigingsleiding vastgesteld of behoefte bestaat aan professionele (medische) hulpverlening.

Naast de sociale bijstand wordt juridische ondersteuning aangeboden. Westnederland maakt een overzicht van de materiele schade die de medewerker (bril, kleding en dergelijke) en het bedrijf (aan tram, deel van het ziekengeld, inzet van extra personeel) lijden als gevolg van het agressieve optreden.

Daarnaast wordt in overleg met de VIC een bedrag voor immateriële schade bepaald. Als leidraad dient hiervoor, naast ervaringsfeiten, de speciale drie-jaarlijkse ANWB-uitgave van het maandblad Verkeersrecht over smartegeld.

Voor het totaal van de schade wordt de dader - of, wat vaker

voorkomt, de daders - aansprakelijk gesteld. Namens de Westnederland-medewerker voert het bedrijf ook de correspondentie met de rechtbank. In het algemeen heeft de VIC veel belangstelling voor de zitting waar de dader terecht staat. Om het verloop van de procedure te verduidelijken, wordt het slachtoffer vaak vergezeld door een jurist van Westnederland. Het kan voorkomen dat het slachtoffer niet meer oog in oog wil komen met de dader. In dat geval voert Westnederland de procedure namens de VIC.

mishandeling en terechtzitting vaak meer dan een jaar is. Het advies aan de VIC is dan ook om de herinnering aan het moment op papier te zetten.

Opsporingsbevoegdheid

De VIC-groep heeft nog op een ander punt de aandacht van Westnederland. Het bedrijf meent dat VIC's het beste kunnen functioneren als ze opsporingsbevoegd zijn. Het ontbreken daarvan beïnvloedt de motivatie ongunstig en vergroot het risico van het optreden van de medewerker. Zwartrijders op dit relatief korte

opsporingsbevoegdheid. Bij het met goed gevolg afleggen van de cursus volgt de aanvraag voor opsporingsbevoegdheid. Deze procedure neemt veel tijd in beslag, er gaat soms bijna een jaar overheen.

Bekorten

De betrokken instanties (politie, justitie en het Ministerie van V&W) moeten zich een oordeel vormen over vakbekwaamheid, betrouwbaarheid en de noodzaak van de VIC. Daartoe wordt allereerst onderzocht of de kandidaat voldoende vakkennis heeft, vervolgens wordt hij aan een antecedentenonderzoek onderworpen. Ten derde wordt bekeken hoeveel opsporingsfunctionarissen bij het vervoerbedrijf moeten worden ingezet, afgezet tegen het aantal reeds aangewezen functionarissen.

Westnederland ziet graag dat deze procedure wordt bekort. Niet naar inhoud, maar naar tijd. Het Ministerie van Justitie heeft inmiddels aangegeven dat de procedure op andere wijze zal worden ingericht.

Tot slot

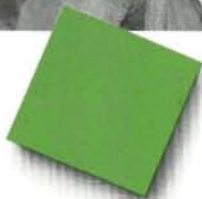
Met het uitbreiden van de groep VIC's, het geven van sociale en juridische bijstand en het aandacht schenken aan de aanvraagprocedure voor opsporingsbevoegdheid, hoopt het streekvervoerbedrijf niet alleen de kwaliteit van het vervoer te verbeteren, maar tevens bij te dragen aan een goede reis- en werkomgeving. Dat de extra aandacht voor deze categorie werknemers gunstige invloed heeft op het ziekteverzuim, is dan mooi meegenomen.

Sjaak Blaazer/Westnederland

Op de Nieuwegeinlijn vertonen aangehouden zwartrijders vaak agressief

gedrag. Meer VIC's zouden het werk veiliger moeten maken.

Als de schade meer dan f 1.500,- bedraagt, wordt de dader in een civiele procedure aangesproken. Ook de begeleiding in die procedure wordt, op verzoek van de VIC, door Westnederland gegeven.

In feite is de sociale bijstand aan de medewerker pas werkelijk geëindigd als de juridische procedure is afgerond. Mede uit dit oogpunt bezien, is het ongewenst dat de periode tussen

sneltramtraject schijnen een neus te hebben voor al dan niet bevoegd controlepersoneel!

Daartoe beëdigde controleurs en VIC's hebben ondermeer tot taak om verbaliserend op te treden tegen zwartrijders en reizigers die de controle hinderen of reizen met een verminkt vervoerbewijs (artikelen 30 en 31 Wet Personen Vervoer).

Na indiensttreding krijgen de VIC's eerst een interne cursus

Misverstand?

Twee SEC-afleveringen geleden noemde het Netwerk van Coördinatoren Bestuurlijke Preventie het kabinetsstandpunt ten aanzien van bestuurlijke preventie en met name de financiering ervan, 'opvallend vrijblijvend'. Het Netwerk baseerde zijn standpunt op de bevindingen van de Algemene Rekenkamer over dit onderwerp. Onder het kopje 'Misverstand' nam SEC-redactielid Greetje van den Bergh op haar beurt de visie van het Netwerk op de korrel. De reactie van het Netwerk kon natuurlijk niet uitblijven.

door Martin Walop

Het Netwerk van Coördinatoren Bestuurlijke Preventie van Criminaliteit noemde enkele maanden geleden het geformuleerde kabinetsstandpunt ten aanzien van bestuurlijke preventie en met name de financiering daarvan 'opvallend vrijblijvend'. Dit werd ondermeer onderbouwd aan de hand van de conclusies van de Algemene Rekenkamer over dit onderwerp. Greetje van den Bergh viel in de vorige aflevering van SEC met name over de manier

Drs. M. Walop is Coördinator Bestuurlijke Preventie van de gemeente Haarlem en voorzitter van het Netwerk. Hij is tevens lid van de SEC-redactieraad.

waarop het Netwerk de verhouding tussen de lokale en de rijksoverheid op het vlak van preventie schetst. Namelijk dat de rijksoverheid ten aanzien van de lokale overheden een voorwaardenscheppende rol zou moeten vervullen: financieel, en in de sfeer van regelgeving. 'Onzin', concludeert zij. Zij doet het daarbij voorkomen of het Netwerk ter plekke een nieuw en utopisch wereldbeeld uit de hoge hoed tovert.

Het lijkt goed dit misverstand even uit de weg te ruimen. De stelling komt voort uit het uit 1988 stammende standaardwerk op het gebied van bestuurlijke preventie 'Wie het kleine niet weert', een rapport van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Letterlijk wordt hier over de verhouding tussen gemeenten en het rijk geconcludeerd: 'De bestuurslaag waar de meest omvangrijke en dus ook de zwaarste verantwoordelijkheid komt te liggen, is de gemeente. De

taak van de rijksoverheid is daarbij een afgeleide. Ondersteuning door wetswijziging en financiering van maatregelen zijn de voornaamste taken van de rijksoverheid. Durf, daadkracht en inventiviteit op gemeentelijk niveau zijn uiteindelijk de factoren die het succes van falen bij de bestrijding van de veel voorkomende criminaliteit bepalen'.

Pikant detail: dit rapport van het ministerie van Binnenlandse Zaken is destijds verschenen onder supervisie van (toen nog hoogleraar) mr Ernst Hirsch Ballin! In de voortgangsrapportages van het beleidsplan 'Samenleving en Criminaliteit' wordt dezelfde stelling overigens in iets andere bewoordingen herhaald. Kortom: als Netwerk hebben we niets anders gedaan dan het rijksbeleid te interpreteren aan de hand van eerder geformuleerde uitgangspunten. In het nieuwe kabinetsstandpunt worden gemeenten voortaan geacht de

'Financiering van maatregelen, zoals buurtbeheer, is een taak van de rijksoverheid. Durf, daadkracht en inventiviteit van gemeenten zijn factoren die het succes van veel voorkomende criminaliteit bepalen'.

Peter van Mulken/HH

gelden voor preventie (vrijwel) volledig zelf op te hoesten. Hiermee wordt fundamenteel en zonneklaar afscheid genomen van deze (dus wel degelijk bestaande!) uitgangspunten. Dat is jammer, maar géén misverstand!

Er wordt zelfs nog een tweede misverstand opgeroepen. Namelijk dat een dergelijke voorwaarden-scheppende rol van de rijks-overheid zou betekenen dat het rijk volledig voor de gemeentelijke kosten van preventie zou moeten opdraaien. Dit is flauwekul. Een logisch gevolg van een gemeenschappelijk belang en een dito verantwoordelijkheid is natuurlijk een gemeenschappelijke inspanning.

Deze kan verschillende vormen aannemen. We behoeven slechts naar de ons omringende landen te kijken. Bijvoorbeeld naar België, waar het ministerie van Binnenlandse Zaken nu de salariskosten van de gemeentelijke coördinatoren bestuurlijke preventie van criminaliteit betaalt en waar anderzijds de gemeenten de kosten van de activiteiten financieren. Of naar Frankrijk, waar de rijksoverheid standaard de helft van de gemeentelijke kosten voor preventie betaalt. Het verschil met Nederland is hier groot en opmerkelijk. Hoe zou dat komen?

Een Nederlandse sponsor van schaaktoernooien, Bessel Kok, constateerde onlangs in de media een interessant verschil tussen Nederland en de hem omringende landen. In het buitenland vraagt men hem altijd naar de opbrengst voor hem van het sponsoren van dergelijke toernooien, in Nederland luidt de vraag steevast: 'wat kost dat nou?'

Ook bij criminaliteitspreventie staat in Nederland de laatste vraag centraal. Dat geldt overigens niet alleen voor de rijksoverheid, maar ook voor veel gemeenten. De vraag 'wat kost het?' stellen, in plaats van 'wat levert het op?', vertaalt zich vrijwel automatisch in het te

voeren beleid. Dat beleid wordt dan - nu we toch over de grens aan het kijken zijn - *pennywise, poundfoolish*. Misschien dat in een dergelijk beleid zelf wel een wezenlijk misverstand besloten ligt.

Naschrift
Greetje van den Bergh:

Ik eindigde mijn artikel van vorige keer met de opmerking dat alle partners in preventieland zich in de komende tijd beter kunnen richten op de gezamenlijke daden dan elkaar vangen op - al dan niet veronderstelde - woorden uit het verleden. Aan die constructief bedoelde discussie heeft Walop kennelijk geen gehoor willen geven.

Passieve vandalen

"Naast een groep 'actieve vandalen' (12- tot 18-jarigen) bestaat een veel grotere groep 'passieve vandalen' (mensen van 18 tot 80 jaar) die *niet* reageren of corrigeren op momenten dat zij dat wel zouden moeten doen.

Vandalisme is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Met het doen van aangifte of het aanspreken van vernielende jongeren stelt men een norm, laat men zien dat de samenleving vandalisme niet accepteert."

(Uit: Jaarverslag 1991 Buro Halt Krimpenewaard)

Golf

Het aantal autodiefstallen is het vorig jaar in België met 28% toegenomen. De grootste bijdragen werden geleverd door de steden Brussel, Luik en Charleroi.

Populaire automerken om te stelen zijn Opel (vooral de Kadett), Ford, Mercedes en Audi. De meeste gestolen voertuigen vinden hun weg naar de voormalige Oostbloklanden en naar het Midden-Oosten, de Golf-staten in het bijzonder. De meest gestolen auto in België is van het merk Volkswagen. Eén keer raden welk type. Juist: de Golf.

(Bron: Tijdschrift voor de Politie)

Het lijkt mij echter buitengewoon vervelend worden voor de lezers van SEC als ik hier omstandig zou ingaan op het verschil tussen incidentele, structurele en volledige financiering. Of uitleggen dat geld dat op verzoek van gemeenten gedecentraliseerd wordt, niet tegelijkertijd ook nog eens door de rijks-overheid kan worden uitgegeven.

Wellicht als troost de opmerking dat België - waar Walop kennelijk de financiële voorwaarden beter verzorgd acht - Nederland voorlopig nog als lichtend voorbeeld beschouwt wat betreft de inhoud van het beleid.

Discussie gesloten. Red.

Provincie en sociale vernieuwing

GS van Zuid-Holland stellen voor dit jaar zestien projecten in het kader van sociale vernieuwing met in totaal 7 ton te ondersteunen. Het betreft activiteiten in de plaatsen Spijkenisse (daghulp randgroepjongeren; cursus sportkennisname schooljeugd; Buurt-netwerk), Leiden (daghulp randgroepjongeren; een samenwerkingsproject in de Slaaghwijk), Gorinchem (daghulp randgroepjongeren; een proefproject allochtone nieuwkomers), Zoetermeer (randgroepjongeren; Nederlandse les voor Turkse en Marokkaanse meisjes), Dordrecht (video-analyse probleemsituaties gezinnen; buurtbeheer Wielewijk), Delft (LeerWerkBank), Vlaardingen/Schiedam (Leer Werk Garantie allochtone meisjes) en Alphen aan den Rijn/Gouda (Marokkaanse jongeren). Gemeenten en lokale instellingen kunnen terecht bij één centraal loket, het transferpunt. Veertig provinciale organisaties op sociaal-cultureel gebied zijn hieraan verbonden. De provincie zal de komende drie jaar in totaal 3,6 miljoen gulden uittrekken voor sociale vernieuwing.

Recente publikaties

- Actieplan veiligheid op straat Gemeente Groningen. Groningen: Gemeentepolitie, 1992.
- Alers, M.J.F.A. en A.F. van Wagenberg. Inbraak in de gebouwde omgeving. Eindhoven: Technische Universiteit, Studie-richting Techniek en Maatschappij, 1991.
- Bedrijfschap horeca steunt bestrijding criminaliteit. Den Haag: Bedrijfschap Horeca, 1992.
- Bedrijfsplan Bureau Halt Amsterdam/Amstelland 1992-1995. Amsterdam: Bureau Halt/Amstelland, 1992.
- Beek, Richard van, Harry Gulpers en Grat van den Heuvel. Criminaliteit in de oostelijke mijnstreek: een onderzoek naar de bruikbaarheid van politionele registratie voor bestuurlijk beleid. Maastricht: Rijksuniversiteit, Criminologie, 1991.
- Criminaliteit en gebouwde omgeving: seminar leesmap. Rotterdam: Stichting Transpol, 1991.
- Derksen, Guido Je bent pas stoer als je nee zegt: verslag van een preventieproject rond vandalisme en verslaving, uitgevoerd op vijf basisscholen in Oud-Woensel. Den Bosch: Provinciaal Buro Open Jeugd- en Jongerenwerk, 1992.
- Donders, J.J.C.M. Takel Tilburg niet toe: voortgangsrapportage bestrijding veel voorkomende criminaliteit. Tilburg: Gemeente Tilburg, Stuurgroep veel Voorkomende Criminaliteit, 1991.
- Elsinga, Marja en Sandra Adrianow. Evaluatie experiment inplaatsing Breda. Delft: Delftse Universitaire Pers, 1992.
- Eysink Smeets, Marnix et al. Plan van aanpak met betrekking tot onveiligheid in het openbaar vervoer. Den Haag: Eysink Smeets en Etman, 1992.
- Heeger, Henk "Probleemcomplexen" in Nederland: 1985 en 1989. Delft: Delftse Universitaire Pers, 1992.
- Hoekema, A.J., A. Guit en P. Zillen. Fietsdiefstal in Amsterdam: eindrapport van de

Documentatie

In elk nummer van SEC wordt aandacht besteed aan documentatie rond een bepaald thema, meestal aansluitend op hetgeen aan de orde komt in de rubriek 'Crimi-trends'. Ook wordt een overzicht gegeven van recente, praktijkgerichte publikaties op het terrein van de criminaliteitspreventie, slachtofferhulp en particuliere beveiliging. Deze overzichten kunnen slechts een klein deel hiervan weergeven. De DCP-documentatie kent daarom een lezers-service: zij biedt hen de mogelijkheid uitgebreide literatuuroverzichten van thema's rond de criminaliteit toegezonden te krijgen.

De DCP-documentatie houdt zich uiteraard ook aanbevolen informatie te ontvangen van lezers of instellingen, die over een aspect van criminaliteit gerapporteerd hebben. Naast wetenschappelijke rapporten zijn ook (voortgangs-)verslagen van criminaliteitspreventieprojecten bijvoorbeeld in gemeenten, bij clubs, op scholen en in winkelcentra zeer welkom. Voor zowel het aanvragen van literatuurlijsten of het toesturen van rapporten, verslagen en/of onderzoeken kan men terecht bij Jaap de Waard, DCP-documentatie (kamer H 925), Postbus 20301, 2500 EH Den Haag. Bellen kan ook: (070) 3 70 65 55.

WODC

Voor sociaal-wetenschappelijke publikaties op het bovengenoemde gebied, alsmede op het terrein van het strafrecht, de strafrechtspleging, de criminologie, het gevangeniswezen, de reclassering, de jeugddelinquentie en de politie kan men zich wenden tot de afdeling documentatie van het WODC, Postbus 20301, 2500 EH Den Haag, telefoon (070) 3 70 65 53/3 70 66 56.

- Adviescommissie fietsdiefstal. Amsterdam: Gemeente Amsterdam, Adviescommissie Fietsdiefstal, 1992.
- Jaarverslag Buro HALT Krimpenerwaard 1991. Krimpen aan de IJssel: Buro HALT, 1992.
- Janssen, A. Vernielingen in Amsterdam: een analyse over het jaar 1990. Amsterdam: Gemeente Amsterdam, Bureau voor Onderzoek en Statistiek, 1992.
- (Jeugd)reclassering en de gefaseerde invoering van wetsvoorstel-Terwee: rapportage van de adviescommissie (Jeugd)reclassering en slachtofferzorg. Den Haag: Ministerie van Justitie, 1992.
- Korthals Altes, H.J. Defensible space in Amsterdam: fase 3, toetsing van ontwerp-aanbevelingen, 1991.
- Krijgen gemeenten de criminaliteit klein? Den Haag: VNG Uitgeverij, 1992.
- Milde, R.L. de Drugs related crimes: een evaluatie-verslag van een jaar dadergerichte aanpak. Breda: Gemeentepolitie, 1991.
- Mutsaers, P.A.M. De cursus "Samen-spannen tegen kleine criminaliteit": een evaluatie. Den Haag: Eysink Smeets en Etman, 1991.
- Nijboer, Jan A. en Harrie Timmerman. Een vals gevoel van veiligheid: wapenbezit onder jongeren. Groningen: Rijksuniversiteit, Onderzoekscentrum voor Criminologie en Jeugdcriminologie, 1992.
- Ouden-Waterreus, Nicky den. Fruiters: welke kenmerken hebben jongeren die gokken aan fruitautomaten en wat is de rol van de overheid met betrekking tot jeugdige gokkers. Leiden: Rijksuniversiteit, Faculteit der Sociale Wetenschappen, 1991.
- Project diefstal van/uit auto: een integraal plan van aanpak voor het terugdringen van het aantal inbraken in en diefstallen van auto's in de Duin- en Bollenstreek. Noordwijk: Gemeentepolitie, 1992.
- Standaard enquête bevolking Leiden: nul-meting evaluatie buurtpreventieprojecten De Waard en Stevenshof. Hilversum: AGB Intomart, 1992.
- Toekomst van de beveiliging in Nederland: verslag van het jubileumcongres van Randon Beveiliging BV en weergave van de resultaten van het onderzoek "Beveiliging in de toekomst". Diemen: Randon, 1991.

Criminaliteitspreventie op wijk- en buurtniveau

- Beckers, J. van et al. Eindevaluatie project preventie criminaliteit Maastricht Randwyck. Amsterdam: Van Dijk, Van Soomeren en Partners, 1991.

- Bennekom, Ruud van. Criminaliteitspreventie Tarwewijk. Rotterdam: Gemeente Rotterdam, Projectteam Bestuurlijke Preventie van Criminaliteit, 1991.

- Bennekom, Ruud van. Rotterdam pakt het groot aan: criminaliteitspreventie op buurtniveau. SEC, Tijdschrift over Samenleving en Criminaliteit, 6e jrg., no. 1, 1992, pp. 14-15.

- Brandenburg, P.R.M. van. en W.J. Beckers. Langdurig werklozen beveiligen nieuwbouwwijk: publiek-private samenwerking bij preventieproject. Algemeen Politieblad, 140e jrg., no. 13, 1991, pp. 19-21.

- Elsinga, Marja. De Helderse Falgabuurt: evaluatie van maatregelen tegen verval. Delft: Delftse Universitaire Pers, 1991.

- Elsinga, Marja. Vooruitgang in Schiedam: evaluatie van een viertal maatregelen van sociaal beheer. Delft: Delftse Universitaire Pers, 1991.

- Etman, Olav. Het project "Wijkintegratie Zevenhuizen" te Apeldoorn: eindverslag van een evaluatie. Den Haag: Eysink Smeets en Etman, 1990.

- Fijnaut, Cyrille, Hans Moerland en Jolande uit Beijers. Een winkelboulevard in problemen: samenleving en criminaliteit in twee Rotterdamse buurten. Arnhem: Gouda Quint, 1991.

- Hoff, Cor van 't en Harm Jan Korthals Altes. Geen zee te hoog: procesevaluatie Veiligheidscoördinator Nieuwmarktbuurt Amsterdam. Amsterdam: Van Dijk, Van Soomeren en Partners, 1991.

- Janssen, Jos en John Goessens. WIBRIS: een wijkgerichte integrale benadering van risico-jongeren. Helmond: Project Tienerswerk, 1990.

- Kees, P.E. Profiel van de buurten: een beschrijving in woord en getal van de drie buurten waarmee in Dordrecht in 1990 het buurtbeheer van start is gegaan.

Dordrecht: Gemeente Dordrecht, Bureau voor Onderzoek en Statistiek, 1990.

- Nu aan de slag: sociale vernieuwing en kwaliteit van de dagelijkse leefomgeving. Den Haag: Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer, 1990.

- Peper, A. et al. Verslag en inleidingen van de studiedag Veiligheid, openbare orde en wijkbeheer, 26 juni 1991. Rotterdam: Gemeente Rotterdam, Bestuursdienst, 1991.

- Rapportage Piko Krimi: speerpunten van beleid voor de komende jaren. Leiden: Gemeente Leiden, Stuurgroep Piko Krimi, 1992.

- Riesthuis, G.H.F. en C. van Egmond. Veiligheid en wijkbeheer. Rotterdam: Gemeente Rotterdam, Projectteam Bestuurlijke Preventie van Criminaliteit, 1991.

- Smulders, Gerard en Gerard Riesthuis. Wijkbeheer in Rotterdam: Maasstad ziet raakvlakken tussen criminaliteitspreventie en sociale vernieuwing. SEC, Tijdschrift over Samenleving en Criminaliteitspreventie, 5e jrg., no. 3, 1991, pp. 6-8.

- Sombroek, Carole en Ferdi van der Werf. Eindrapportage "Spangen veilig". Amersfoort: Werkgroep '2duizend, 1991

- Terpstra, Jan en Lodewijk Gunther Moor. Preventief jongerenwerk in een achterstandswijk. Jeugd en Samenleving, 21e jrg., no. 8, 1991, pp. 491-501.

Jerry Lampen

- Thijssen, Irma en Marjan Engelen. Een blokje om: 50 werkvormen over sociale veiligheid. Dordrecht: Expertisecentrum Samenlevingsopbouw, 1991.

- Voordt, D.J.M. van der. en H.B.R. van Wegen. Sociale veiligheid en gebouwde omgeving: theorie, empirie en instrumentontwikkeling. Delft: Publikatieburo Faculteit der Bouwkunde, 1991.

- Waard, J.J. de. en P.M. de Savornin Lohman. Preventie en buurtbeheer: criminaliteitspreventie op wijk- en buurtniveau. Den Haag: Ministerie van Justitie, Directie Criminaliteitspreventie, 1991.

- Walwijk, S. van. Geeren-Noord: evaluatie van het experiment bestuurlijke preventie in Geeren-Noord, Breda. Breda: Stichting Stedelijke Vernieuwing, 1990.

- Wijken onder druk: studie naar de leefbaarheid in wijken met sociaal-economische achterstanden. Den Haag: Harmonisatieraad Welzijnsbeleid, 1990.

- Winkels, Dorine (red.). Potenties en perspectieven; lokale vernieuwing integraal aanpakken. Utrecht: Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn, 1991.

- Wuertz, Karen. Leefstijl of woonterreur?: bestuurlijke preventie vaak niet toereikend voor aanpak in probleembuurten. SEC, Tijdschrift over Samenleving en Criminaliteitspreventie, 5e jrg., no. 1, 1991, pp. 35-38.

Een gratis abonnement op SEC

Het tijdschrift SEC is een uitgave van de Directie Criminaliteitspreventie (DCP) van het Ministerie van Justitie, in samenwerking met het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC).

Publikatie van artikelen geschiedt onder verantwoorde-

lijkheid van de redactie (met uitzondering van ingezonden brieven in de rubriek 'SECond Opinion'). Opname van een artikel in het tijdschrift betekent niet dat de inhoud ervan het standpunt van de Minister van Justitie weergeeft.

Abonnementen zijn kosteloos en kunnen **alleen schriftelijk** - onder duidelijke vermelding van naam en functie - te worden aangevraagd bij de SEC-redactie, DCP (H 927), Postbus 20301, 2500 EH 's-Gravenhage. Het blad wordt uitsluitend gezonden naar **werkadressen**.

Kromme voorzetten

In zijn Nijmeegse dagen heette Van Agt progressief. Nog ten volle zichzelf, met prominente pukkel en onwaarschijnlijk misdienaar-haar, behoorde de jonge hoogleraar rechten tot de Coornhertliga. De liga die toen - en nog steeds - ijverde voor een radicale vernieuwing van het strafrecht. Van Agt's meest beroemde bijdrage hieraan was zijn stelling: Tucht recht is geen recht. De reden? Als je recht overlaat aan belanghebbenden, dan wordt niet het recht gediend, maar de belangen van de beroeps-groep.

Toen hij echter niet veel later als minister van Justitie en vervolgens als minister-president de kans kreeg de daad bij het woord te voeren, gebeurde er niets. Blootgesteld aan de politieke werkelijkheid van Den Haag, verdwenen niet alleen zijn pukkel en 'coupe acolyte'. Ook de afschaffing van het tucht recht werd geslachttofferd aan de eisen van de *Realpolitik*. Maar won het machtsdenken het terecht van het wetenschappelijke denken?

Onlangs heeft de sectie Betaald Voetbal vergaderd over de werkwijze van haar tuchtcommissie. Niet om deze commissie eens lof toe te zwaaien wegens haar eenzame strijd tegen de voetbalverloedering. Nee, de topclubs Feyenoord, Ajax en PSV en de spelersvakbond willen nu wel eens de 'willekeur van de commissie aanpakken. Met name het gebruik van tv-beelden als

bewijsmiddel zijn de betrokkenen een gruwel (NRC 25 april). PSV-manager Kees Ploegsma noemt het een te-hooi-en-te-gras-beleid: niet alle clubs komen (zoals PSV) 34 wedstrijden op de tv. Degene die toevallig in beeld komt is het haasje, aldus vakbondsvoorman Karel Jansen. Als de regisseur een PSV-supporter is, zal hij een overtreding van Berry van Aerle er misschien uitknippen, meent Ajax-voorzitter Michael van Praag.

De redenatie is duidelijk: als er geen volstrekt gelijke pakkans is, dan mogen wij de wel betrapten ook niet straffen. Ook al is onomstotelijk vastgelegd dat een kopstoot werd gegeven of dat werd geprobeerd een achillespees of een enkel onherstelbaar te vernielen. Als dat niet altijd bij iedereen wordt vastgelegd, dan is het flauw degene die toevallig gefilmd wordt daarop aan te spreken.

Toegepast op het strafrecht zou deze redenatie voor een geweldige ruimte in onze gevangnissen zorgen. Al die toevallig gepakte inbrekers, moordenaars, verkrachters en drugshandelaren: het is toch niet sportief die te straffen als er nog zoveel niet opgespoorde daders vrij rondlopen? Ja sterker nog, niet alleen gevangenisstraf maar alle strafrecht is zo uit den boze.

Aan deze bizarre consequentie heeft de jurist Karel Jansen ook gedacht. Zijn verweer is opmerkelijk: Ik weet dat men zich

beroept op de beginselen van het strafrecht, maar dat kun je toch niet projecteren op voetballers? In deze sport gaat het om instinctmatig handelen.

Ja Karel, op welk niveau kunnen we jou nog aanspreken? Stel eens dat Van Praag een matje laat groeien, een voetbalshirtje aantrekt en jou onder het roepen van 'Dit is mijn instinct!' de knieën verbrijzelt. Op welke beginselen van recht wil jij je dan beroepen? Het oorlogsrecht, in navolging van Rinus Michels' gedachtengoed? Of het beginsel *It's all in the game*?

Enfin, binnenkort zullen de clubs hun kromme voorzetten loslaten, hebben zij beloofd. Hopelijk zullen de keepers van het recht al die afzwaaiers keihard het veld uitstompen. Laat je niet passeren, Van Erve! Als nieuwe voorzitter van de tuchtcommissie doe ik je het volgende voorstel aan de hand. Laat voortaan alle wedstrijden betaald voetbal met *camcorders* opnemen. Die camera's kosten nog maar een schijntje. Dat krikt de pakkans aanzienlijk op, precies wat die bestuurders willen. En houdt dan vast aan normen van het strafrecht. Maak van 'professioneel neerleggen' weer wat het vaak is: zware mishandeling. En maak van het tucht recht, zolang het nog niet is opgenomen in het strafrecht, in ieder geval recht.